

2012-imi ineqarneq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermut nassuiaat

---

Imai

Imai	2
Siulequt	3
1. Aallaqqaasiut.....	6
2. Ullumikkut inissianik pissarsiniartarnermi unammilligassat.....	10
3. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanni illoqarfinnik nutarterinissamut periusissaq.....	13
4. Ataatsimut isiginnilluni suliniuteqarneq	16
5. Isertitanik misissueqqissaarneq – ullumikkut aamma iluarsartuusseqqinnerup kingorna	18
4. Illoqarfinni nutarterinermik periusissap sunniutai	26
6. Naggasiilluni oqaaseqaatit	27
ILANNGUSSAQ A – Tunngaviusunik itisiliineq	31
ILANNGUSSAQ B – Inissianut aningaasartuutit isaterinermut taartissanillu sanaartornermut agguarneqarnerat.....	38
ILANNGUSSAQ C – Isertitanik misissueqqissaarneq – ullumikkut iluarsaasseqqinnerullu kingorna	40
Ilanngussaq D – Iluarsaassinissamut suliat ingerlanissaat.....	55
Piffissaq piareersarfiusoq.....	55
Piffissaq suliaqarfiusoq	57
ILANNGUSSAQ E – Isaterinermik suliassat ingerlanissaat.....	60

Siulequt

Kikkut tamarmik ullutsinnut naleqquttumik inissaqarnissaat aammalu siunissami ineqarnermut politikkitta ungasissumut sammisuunissaa, attanneqarsinnaasuunissaa aammalu suliaqartut attuumassuteqartut qanimut suleqatigalugit ingerlanneqarnissaa Naalakkersuisut pingaartittorujussuaat, ilanngullugit kommunit aamma aningaasaliisarnermut sullissiviit. Taamaattumik ineqarnermut suliassaqarfimmi naalakkersuinikkut ingerlatsinermut nassuiaat manna, aamma illoqarfinnik nutarterinermi Namminersorlutik Oqartussat inissiaataasa sularineqarnissaannut periusissamik imaqartoq tunniussinnaagakku nuannaarutigaa. Suliassaqarfik taanna aaqqiiffigissallugu Naalakkersuisut pingaartittorujussuaat. Taamatut oqareerlunga oqaatigissavara, nassuiaat manna periusissap affariinnarmagu – tassalu suleriaasissaalluni. Affaata aappaa suli amigaatigaarput – tassalu suliassap naammassineqarnissaata aningaasaqarnermut tunngasortaa. Taamaattumik aningaasanut inatsisissani tulluuttuni suliassamut aningaasanik tulleriarinissaq pisariaqarpoq. Aningaasalersueriaatsip eqqortup nassaarinissaa Naalakkersuisut aalajangiusimalluinnarpaat. Taamaattumik ineqarnermut suliassaqarfik aamma Akiitsunut aamma aningaasaliisarnermut periusissami qitiulluinnartumik ilaavoq, taannalu taamatutaaq 2012-imi Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqartussaavoq.

Siunissaq qanittoq eqqarsaatigalugu periusissamut politikki ersarilluinnarpoq; Inissiatitsinnik ullutsinnut naleqquttunngortitsisumik illoqarfinni nutarterisoqassaaq, tassani aaqqiissutissat nutaaliaasut siunissami sanaartornermut atortussat toqunartoqartarnerannik aamma oquup ajornartorsiutaasarneranik pingitsoortitseqataassallutik. Peqatigisaanik tikikkuminartuussapput inissiat ilinniartunit, ilaqutariinnit, kismaanit, utoqqarnit innarluutilinnillu atorneqarsinnaassallutik. "Inissiaarsuit qaqqortut altaniusallit" sananeqarnerisa nalaanni taamanikkut ineqarnermut politikkip inernerai taamanikkullu inissiaapput nutaaliaasut pitsaasullu. Taamaattorli ullumikkut piffissaq atuuffissaat qaangiussimavoq aammalu nalinginnaasumik pigiinnarusunngilagut.

Nassuiaammi misissuinerit assigiinngitsut ukiuni kingulliunerusuni sularineqarsimasut atorneqarnissaat pingaartinneqartorujussuavoq. Assersuutigalugu 2011-imi Inatsisartut ukiaanerani ataatsimiinneranni pissusiviusunut nalunaarussiaq agguanneqarpoq. Nalunaarusip imarai inissiat amerlassusaat, taakkua pitsaassusaat, innuttaasut amerlassusaat, innuttaasut katitigaanerat aammalu illoqarfiit imaluunniit nunaqarfiit pineqarnerisut apeqqutaasinnagu nunatsinni inoqarfinni tamaginni agguaqatigiissillugu isertitat pillugit paasissutissat.

2012-imi marsimi

Inissiat pitsaassusaat sisamanngorlugit immikkoortiterneqarput. Amerlasoorsuit isaterneqarnissaat aaqqiissutissatuaavoq eqqortoq, amerlasoorsuit amerlanersaat isaterinermik kinguneqassasoq ilimanaateqarluni iluarsaannissaat imminut akilersinnaasoq, ikittuinnaat annikitsuinnarmik aserfallatsaalineqarnissamik pisariaqartitsiviusut.

Illoqarfinnik nutarterinissamut periusissami isaterinissaq pilersaarutigineqartillugu inissianik taartissanik pisariaqartitsisoqarnerisooq naliliiffigissallugu pingaaruteqarsimavoq. Illoqarfiit ilaanni inissiat sinneqarput, taamaattumillu inissiat inoqanngitsut napaannarlutik illoqarfiup isikkuanut akornutaasut piiarneqarnissaat suliassaasimavoq. Illoqarfinnili allani inissaaleqineq annertuvoq.

Tassalu illoqarfinnik nutarterinermik periusissaq iliuusissanut pilersaarutaavoq, nalillit inuiaqatigiit pilersitaasa inissiatitsitut ittut pigiinnarneqarnissaannut qulakkeerisussa. Aamma tamatuma kingunerisaanik Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanni attartortittakkani attartortut inissiani pitsaasuni, napaannanngitsuni aserfallatsaaliorneqaratillu aserfallakkiartuinnanngitsuni najugaqarnissamut periarfissaqassapput.

Siunissami inissiat pitsaasuutiinnarsinnaassagutsigu, inissiani iluarsaanneqarsimasuni nutaanilu aserfallatsaaliuinissamut ineqarnermut akiliut aqqutigalugu aningaasanik immikkoortitsinissaq pisariaqarpoq. Tamatumani inissiat ukiut 20-it aamma 30-it qaangiuppata aamma pitsaasuunissaat qulakkeerneqassaaq.

Misissuinerit takutippaat Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanni attartortut amerlasoorsuit namminneq inissaminnik pisinissamut akissaqartut. Ineqarnermut akiliutit piviusorsiornerusumik annertussuseqalersinneqarneranni imminut inissiamik pilersornissamut kajumissuseqalerneq annertunerulertussaavoq. Tamatumani aamma inuiaqatigiinni akissaatikinnerusut isumaginissaannut pisortat aningaasaataasa atorineqarnissaat pillugu Naalakkersuisut politikkiat taparserneqassaaq.

Siunissamut qanittumut iliuusissanut pilersaarutit taakkua ineqarnerup aaqqissuussaananerani ajornartorsiutinik tamanik aaqqiiffiussanngillat. Siunissaq eqqarsaatigalugu ineqarnermut politikkip isumaginninnermut akileraartarnermullu ataatsimoortumut annertuumut ilaatinneratigut unammilligassat aaqqiiffigineqassapput. Suliassaq taanna siunissaq akunnattumik ungasissuseqartoq eqqarsaatigalugu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaa tunngavigalugu suliarineqarsinnaavoq. Tamanna tunngavigalugu erseqqissaatigineqartariaqarpoq, ukiuni tulluittuni

2012-imi marsimi

ineqarnermut politikki akileraartarnermut isumaginninnermullu politikkinut atatillugu suliarineqarnera ingerlateqqinneqarumaarmat.

Ineqarnermut suliassaqarfimmi periusissap ingerlaavartumik iluarsineqarsinnaanissaa pingaaruteqarpoq, taamaalilluni sumiiffiit alliarorfiusut nutaat aammalu inuussutissarsiornermi periarfissat sillimaffigineqarsinnaassallutik.

Taamatut oqaaseqarlunga illoqarfinnik nutarterinermik periusissaq manna Inatsisartuni oqaluuserineqartussanngorlugu tunniuppara.

1. Aallaqqaasiut

Inissianik niueruteqarnermi ajornartorsiutit pissutaallutik, iliuusissanut pilersaarutit siunnerfeqartut piaartumik pisariaqartinneqarput. Tassani siunissaq qanittoq akunnattumillu ungasissuseqartoq pineqarput. Maannakkorpiaq siunissamut ungasinnerusumut attatiinnarneqarsinnaanngilaq, takuuk matuma kinguliani ajornartorsiutit allaaserineqartut.

Maannakkorpiaq ineqarnermi pissutsit tunngavigalugit Namminersorlutik Oqartussat inissiaataat oqoqarlutik, oqorsaasersornerlugaallutik ataatsimullu isigalugit aserfallassimallutik ajortorujussuupput. Ajornartorsiutit taakku oqaluttuarisaanermi ineqarnermut suliaasaqarfimmi politikkip ingerlanneqarsimasup kingunerai. Ineqarnermut akiliutit aqutugalugit aserfallatsaaliuinermit iluarsaassinermullu aningaasanik naammattunik immikkoortitsisoqartarsimannngilaq. Taamaattumik aserfallatsaaliuinermit annertuumik kinguaattoortoqarsimavoq.

Ilaatigut tamakku tunngavigalugit innuttaasut pisortanit annertuumik tapiissuteqartarneq pissutaalluni akikitsumik attartortarneq sungiussimavaat. Inissiat aserfallatsaaliornarlutaaneranni attartortut peqqissutsikkut ajornartorsiortinneqarnerisa saniatigut, pissutsit taakku iluarsiniarlugit aningaasaqarnikkut unammilligassat annertoorsuannngorsimanerat tamatuma kinguneraa.

Namminersorluni inissianik niueruteqarnerup iluani minnerunngitsumik pisortat taarsigassarsititsisarnermi atugassarititaat pitsaasut peqqutaallutik, innuttaasut atugarissaartut aamma inissiani akikitsuni najugaqarneq sungiussimavaat. Taarsigassarsititsisarnerit taakku aningaasalersorniarlugit pisortat nunanit allanit taarsigassarsisariaqartarput imaluunniit akileraarutit qaffattariaqartarlugit. Suleriaaseq taanna aamma naliliiffigeqqinneqartariaqarpoq, taannalu akiitsut aamma aningaasaliisarnerit pillugit periusissanut nassuiaammi isumaliutersuutinut ilaavoq.

Agguaasarnermut politikki aamma eqqarsaatigalugu attartortut ilaasa inissiani aserfallatsaaliornarlutani najugaqarnerat, kiisalu allat piginneqatigiilluni inissiani inissianilu nammineerluni pigisani nukissiuutinik atuinikitsuni nutaaliaasunilu, pisortanillu tapiiffigineqartuni najugaqarnerat ajornartorsiutaavoq. isertitanik Misissuinermit maannakkut suleriaatsit naliliiffigeqqinneqartariaqarnerat allannngortinneqartariaqarnerallu nassuiaammi matumani taperserineqarpoq.

Aningaasaliissutitut sinaakkusiussat iluanni pisortat aningaasaqarnermut nammagassanik tamanik isumaginninnissamut akissaqanngillat, aammalu isumalluutitik pingaarnersiorlugit tulleriariffigisariaqarlugit, inissianillu pilersuisutut inissisimanertik nutaamik nassuiaasertariaqarlugu. Siunissamut qaninnerpaamut, tassalu ukiunut tulliuuttunut pingasunut, pisortat inissiaataanni attartortittakkani, aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu iluarsaatissallugit iluaqutaasinnaasuni, aammalu inissianik piumasaqarnerpiaq aallaavigalugu isumalluutit siunnerfeqartinneqarnissaat, aammalu iluarsaassinissamut isaterinissamullu pilersaarutitut ilanngutsinneqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Siunissaq akunnattumik ungasissuseqartoq eqqarsaatigalugu iluarsaassinissamut suliassanut taakkununga peqatigitillugu ineqarnermut politikikkut suliniutinik, ineqarnermut politikkip siunnerfissaanut nutaamut aallaaviusussanik aallartitsisoqassaaq.

Aningaasaliisarnermi politikikkut pissutsit kingunerisaannik, siunissaq eqqarsaatigalugu ineqarnermut naalakkersuinikkut ingerlatsineq allannguuteqarani ingerlaannarsinnaangilaq. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq siunissami ineqarnermut politikkimut tungavissanik arlalinnik, aaqjissuusseqqinnermi allannguinerik kinguneqartussanik inassuteqarpoq. Tamatumani nalerassaq pingaarutilik tassaavoq, ineqarnermut politikki kisimiitinneqassanngimmat, kisiannili akileraartarnermut politikkimut aamma isumaginninnermut politikkimut ilaatinneqassalluni. Ineqarnermut politikki isumaginninnikkut pitsaasumik oqimaaqatigiissitsinissaq akileraartarnermut isumaginninnermullu politikkip ataatsimoortillugit ingerlanneqarnissaannut pingaaruteqarluinnarpoq.

Isummersuutit taakku atorlugit, matumuuna siunissaq qanittoq aammalu akunnattumik ungasissusilik eqqarsaatigalugit ineqarnermi ajornartorsiutit ingerlaavartut aaqqivigineqarnissaannut nalerassat tungaviusut uku saqqummiuppakka.

Isaterinissamut, iluarsaassinissamut taartissanillu sanaartornissamut tungavissat

Tungaviusoq 1:	Inissiat toqqarneqartut iluarsaannissaannut imaluunniit isaterneqarnissaannut, kiisalu taartissanik sanaartornissamut aalajangersimasunut atugassanik Namminersorlutik Oqartussat aningaasaliissapput.
Tungaviusoq 2:	Illoqarfinni nutarterinermi siunissami inissiani nukissiamik atuinerup annikillisinneqarnissaa siunnerfigineqassaaq.
Tungaviusoq 3:	Imerkik kiassarnermillu atuinerit tamarmik attartukkanut immikkoortillugit akilerneqartassapput.

Tunngaviusoq 4:	Najukkani ukiumoortumillu suliaasanut pilersaarutit aqqutigalugit iluarsaassinissamut isaterinissamullu periusissaq piviusunngortinneqartassaaq.
Tunngaviusoq 5:	Aningaasat inissiamik nutaamik sananermi akiusumit appasineruppata aatsaat inissiani ullutsinnut naleqquttumik pitsaassuseqalersinnaasuni iluarsaassisoqartassaaq.
Tunngaviusoq 6:	Inissaaleqiffiusuni inissiat isaterneqartut inissianik nutaanik taarsersorneqassapput.
Tunngaviusoq 7:	Illut uiguleriit inissiaarsuillu kisimik iluarsaanneqassapput.
Tunngaviusoq 8:	Inissiat piujuarsinnaasut illersorsinnaasullu kisimik iluarsaanneqassapput.
Tunngaviusoq 9:	Inissiat imminnut qanillutik/atallutik sananeqarsimasut 50-it tikillugit toqqarneqassapput.
Tunngaviusoq 10:	Iluarsaassinerup naammassinerani ineqarnermut akiliummi akiviusut tunngavigineqarnissaat, taamaalillunilu siunissami ingerlatsinermut ingerlaavartumut aamma aserfallatsaaliuinermut pilersaarutaasumut naammattumut immikkoortitsisoqarnissaa qulakkeerneqassaaq.
Tunngaviusoq 11:	Kommuni suliat ingerlaneranni peqataatinneqassaaq.
Tunngaviusoq 12:	Attartortunut eqqorneqartunut attortunut tunngasunik iliuusissanut pilersaarusiussisoqassaaq.

Nassuiaat: Tunngaviusut taakku itisiliiffigineqarnerat Ilanngussaq A-mi takuneqarsinnaavoq. Iluarsaassinerit isaterinerillu ingerlanissaasa pilersaarusiorneqarneranni suliaasat teknikkimut tunngasortai Ilanngussaq D-mi aamma Ilanngussaq E-mi allaaserineqarput.

Siunissaq akunnattumik ungasissilik eqqarsaatigalugu ineqarnermut politikkimut tunngavissat

Inissiat nammineerluni pigisat:	Pisortat erniaqanngitsunik taarsigassarsititsisarnerat piffissap aalajangerneqartup iluani atorunnaariartuaartinneqassaaq. Taarsigassarsiat taakku ullumikkut inissiamut nammineerluni pigisamut ataatsimut 600.000 koruuningajannik amerlassuseqartarput.
Inissianik nammineerluni pigisanik aningaasalersuisarneq:	Illoqarfinni nammineerluni inissianut aningaasalersuinissamut periarfissaqarfiumngitsuni, inissianik pisinermi aningaaserivimmi akiliisinnaassutsip naliliiffigineqartarnera nalinginnaasoq malillugu naliliinikkut pisortat ernialinnik akilersugassanillu taarsigassarsititsisinnaapput.
Piginneqatigiilluni inissiat:	Pisortat taarsigassarsiaritittagaat erniaqanngitsut atorunnaarsikkiartuaarneqassapput. Taarsigassarsiat taakku ullumikkut piginneqatigiilluni inissiamut ataatsimut 1 mio. koruunit angullugit amerlassuseqartarput, piffissaligaanngitsumik atuuttarlutik.
Inissiat attartortittakkat:	Pisortat inissiaataanni attartortittakkani ineqarnermut akiliummut akiviusut tunngavigineqassapput. Ineqarnermut tapiisarnernik siunnerfeqartunik, atugarissaannginnerusut artorsaratik inissisimaannarnissaannik qulakkeerisussanik tapertaqartinneqassapput.
Sanaartukkat nutaat:	Illoqarfinni ineriartornissamut nammineerlunilu inissianik aningaasalersuinissamut periarfissaqarfiusuni nammineerluni inissialianut pisortat sanatitsisutut inissisimasarnerat atorunnaarsikkiartuaarneqassaaq. Pisortat suli inissianik tamanit atorineqarsinnaasunik pilersuineramik isumaginnittuussapput.
Iluarsaassineq aserfallatsaaliuinerlu:	Pisortat inissiaataanni nutaani tamani aserfallatsaaliuinissaq ineqarnermut akiliummut siumoortumik ilanngunneqartassaaq. Inissiani attartortittakkani nutaannginnerusuni aserfallatsaaliuinerup iluarsaassisarnerullu ingerlaavartup aningaasalersorneqarnerani ineqarnermut akiliutit akiviusunik tunngaveqartut aqqutigineqassapput.
Sulisunut inissiat:	Sulisunut inissiani ineqarnermut akiliutini akiviusut tunngavigineqassapput. Siunissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu sulisunut inissiat atorunnaassapput. Tamatumunnga taarsiullugu inissiat neqeroortigineqartut ataatsimut isigalugit atorfeqarneq apeqqutaatinnagu innuttaasunut tamanut naammattunngorlugit allanngorartinneqassapput amerlassuseqartinneqarlutillu.

2. Ullumikkut inissianik pissarsiniartarnermi unammilligassat

Ullumikkut ineqarnermi pissutsit naammaginaruunngitsut Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq. Siullermik inissiat, pingaartumik illoqarfinni angisuuni amigaatigineqarput. Tamanna inuusuttunut ilinniarniartunut akimmisaartitsisinnaavoq, aammalu sulilernissamut killilersuutaasinnaalluni. Appaattut ineqarnermut tapiissutit naleqqutsinngitsorujussuarmik agguarneqartarput. 110 mio. koruunit missaanniittut ineqarnermut tapiissuteqartarnikkut akissarsiakinnerusunut siunnerfeqartillugit tunniunneqartarput, kisiannili amerlanerpaartaat, tassalu 300 mio. koruunit, toqqaannanngitsumik aqqissuussinernullu siunnerfeqanngitsunut tutsinneqartarput. Tapiissutit "ersinngitsut" taakku assersuutigalugu inissianut nammineerluni pigisanut taarsigassarsiasanun iluanaaruteqarfiususanun, inissianilu attartortittakkani piginnittunut iluanaarutissanun piunasaqaatinun appasissunut tutsinneqartarput. 110 mio. koruunit ineqarnermut tapiissutinun atorineqartartut innuttaasun inissianun najukkaminun aningaasalersuiner mi ikiortariaqartun siunnerfeqartinneqartut, sinneruttut 300 mio. koruunit innuttaasun kikkunun tamanun tutsinneqartarput – taakkunanngalu amerlasuut innuttaasun inissianik imminnun pilersorsinnaalluun unun tunniunneqartarput.

Aningaasartuutiviusun innikinnerusun akeqartitsillutik pisortat innuttaasun inissianik atugassiisimatillugit, tapiissutit siunnerfeqartinneqartut toqqorsimasullu aningaasalersorniarlugit pisortat akileraartitsisariaqarput imaluunniit taarsigassarsisariaqarlutik. Tamatuma kingunerisaanik tamatta inissianun akikitsunun akilee qataasarpugut. Kisiannili kikkut akiliisarnersut kikkullu pissarsisarnersut ersarinngilaq.

Ullumikkut ineqarnermi inissiat neqeroorutigineqartartut inissiat piunaneqarnerannun naleqqutinngilaq. Tassalu illoqarfiit ilaanni inissiat amerlavallaarput, kiisalu illoqarfiit ilaanni inissiat ikippallaarlutik. Nalinginnaasumik illoqarfinni inuussutissarsiornikkut innuttaasullu eqqarsaatigalugit ineriartorfiusuni inissiat piunaneqarnerat neqeroorutigineqarsinnaasun in nertunerusarpoq. Taamaattumik illoqarfinni taakkunan inissiaatit amerlineqartariaqarput. Illoqarfinni inissiat piunaneqarnerat neqeroorutigineqartun in nertunerutillugu, inissiaatit pioreersut pitsaanerpaamik atorineqarnissaannun qulakkeeriffiusumik pilersaaruteqarnissaq pisariaqarpoq.

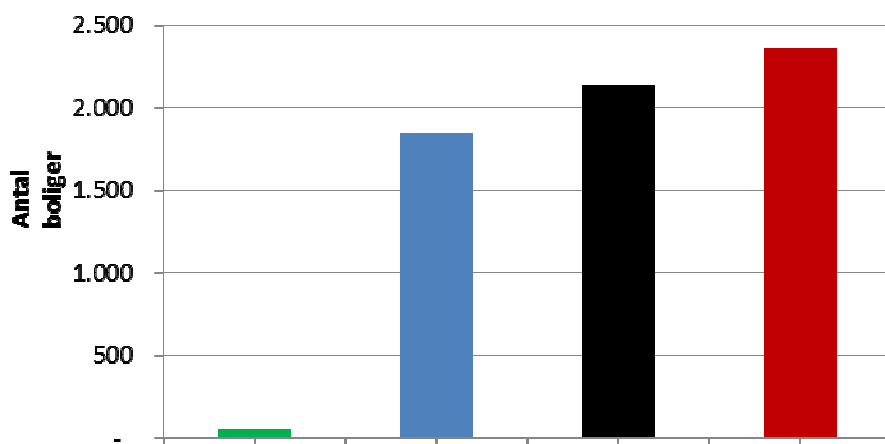
Erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq, inissiat neqeroorutigineqartut inissiallu piunaneqartut akornanni oqimaatigiinnginneq taanna, ilaatigut innuttaasut ataasiakkaat sulilernissamut ilinnialernissamulluunniit

periarfissaannut akimmisaartitsisarmat. Akimmisaarfiit taamaattut peerneqarnissaat Naalakkersuisut takorluugaraat, nalunaarummilu matumani tamatuma qanoq pisinnaanera siunnersuuteqarfigineqarpoq.

Namminersorlutik Oqartussat inissiaataat nalinginnaasumik 1960-ikkunni aamma 1970-ikkunni–amerlanertigut inissiarisuartut illutulluunniit uiguleriittut – sanaajusarput, inissiat katillugit 6.400-t missaanniillutik. Illut ilaqutariinnut ataatsinut inissiat illullu affarleriit periusissamut matumunnga ilaatinneqangillat.

Ukiuni qulikkaani kingullerni marlussunni illut inissiallu ataasiakkaat qanoq issusiat iluarsaaneqarnissamullu pisariaqartitsineri pillugit assigiinngitsunik arlalinnik nalunaarusiortoqartarsimavoq. Illut inissiallu teknikkikkut pitsaanngitsuusut taakkunani tamani inerniliissutigineqartarpoq. Matuma kinguliani pissusiviusunut takussutissiami Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanni aserfallatsaaliuineri kinguaattoorutit agguarneqarnerat takutinneqarpoq.

Pissusiviusunut takussutissiaq. Namminersorlutik Oqartussani aserfallatsaaliuineri kinguaattoorutit

Najoqqutarisaq: "Pissusiviusut pillugit nalunaarusiaq – illoqarfiit" (2011)

Inissiat qorsuit: Inissiat naammaginantumik pitsaassuseqartutut nalilernerqarput, nutaajugamik akiisa 25%-iat inorlugu naleqartunik aserfallatsaaliuineri kinguaattoorfiullutik. Aningaasat killilimmik amerlassusillit atorlugit ullutsinnut nalequttunngortinneqarsinnaapput.

Inissiat tungujortut: Inissiat nutaajugamik akiisa 25 – 50%-annik naleqartunik aserfallatsaaliuineri kinguaattoorfiusut. Sulinasuarnikkut ullutsinnut nalequttunngortinneqarsinnaapput.

Inissiat qernertut: Inissiat nutaajugamik akiisa 50 – 75%-iilik naleqartunik aserfallatsaaliuineri kinguaattoorfiusut. Killeqartorujussuarmik amerlassusillit kisimik annaanneqarsinnaapput, inissiallu amerlanersaat isatigassaapput.

Inissiat aappaluttut: Inissiat nutaajugamik akiisa 75%-ii sinnerlugit naleqartunik aserfallatsaaliuineri kinguaattoorfiusut. Aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu annaanneqarnissaat immiut akilersinnaanngilaq isaterneqartussaallutillu.

Iluarsaassinermi suliat, Namminersorlutik Oqartussat illuutaanni ingerlanneqarsimasut, ukiut arfinillit qilillu akornanni matuma sionatigut suliarineqarsimapput akisoorujussuusimallutillu. Tamatuma kingorna illut taakku, pingaartumik aningaasassaaleqineq pissutigalugu naammattumik aserfallatsaaliorneqarsimangillat. Taamaattumik aamma illut sionatigut iluarsaanneqarsimasut aserfallatsaaliuinermi kinguaattoorfiupput.

Namminersorlutik Oqartussat illuutaanit amerlasuut sanaartornermi teknikkikkut ajornartorsiorfiupput. Qaliaat silataasalu qalliutaat aserfallassimapput, uffarfiit atortuluttuupput isugutammik ajornartorsiorfiullutik, sannaat sannarlutaapput, tamatumalu saniatigut PCB, asbest oqullu pissutigalugit avatangiisit annertuumik ajornartorsiorfiullutik.

Pissusiviusut pillugit nalunaarusiani, UKA 2011-mi Inatsisartunut agguanneqartuni allassimavoq, Namminersorlutik Oqartussat inissiaataat ima aserfallassimatigisut, allaat aningaasaqarneq tamarmiusoq isigalugu iluarsaanneqarnissaat aningaasaqarnikkut illersorneqarsinnaanani imaluunniit pitsaasumik naammassineqarsinnaanani, iluarsaassinissaq nutaamik sananertut akisutigiinnangajattussaammat.

Aningaasaqarnermut tamakkiisumut tamanik isiginiagaqarnissaq, aammalu piffissap piuffiusup tamakkerluni ingerlanerani aningaasartuutissat tamarmiusut isiginiarneqarnissaat tunngavigineqarput. Atuinermit (paaanermulluunniit) aningaasartuutit amerlassappata, tunisassiaq sanaartorlugu akikitsoq iluarsaatissallugu iluaqutaasinnaangilaq. Aningaasaqarnermik tamarmiusumik naatsorsuinermi aningaasartuutissat attuumassuteqarnerpaat, soorlu sanaartornermut aningaasartuutit, aserfallatsaaliuinermit, kissamik annaasaqartarnermut eqqaanermullu aningaasartuutit eqqarsaatigineqassapput. Aningaasaqarneq tamarmiusoq aalajangiiniarnermut sakkussatut pitsaasuvoq, tassani aaqiissutissanik assigiinngitsunik assersuussisoqarsinnaammat, aammalu assersuutigalugu pitsaasunut sivirusumillu atasinnaasunut aningaasaliinissaq imminut akilersinnaanersoq takuneqarsinnaalluni.

3. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanni illoqarfinnik nutarterinissamut periusissaq

Ineqarnermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup qinnuteqarneratigut, COWI 2011-imi marlunnik nalunaarusiorpoq, illoqarfinni nunaqarfinnilu inissiaatini pissusiviusunik misissuiffiusunik. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanni 6.400-erpiaasuni – aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu – inissiat 1.900-t missaanniittut iluarsaanneqarsinnaassasut nalunaarusiani uppernarsarneqarpoq. Sinneri 4.500-t missaanniittut ima ajortigipput, matuma siuliani allassimasut naapertorlugit isaterlugit inissianik nutaanik taarsernissaat imminut akilersinnaanerulluni.

Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanni 1960-ikkunneersuni aamma 1970-ikkunneersuni aserfallassimasuni ineqarnermut akiliummut nalinginnaasumik aningaasaatitigut iluanaarutissat appasissut ingerlatsinermullu akiliutit qaffasissut ilaatinneqartarput. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataasa amerlanertigut ussiitsuusarnerat oqorsarnerlugaasarnerallu ingerlatsinermut akiliutinut qaffasissunut pissutaasarput. Tassunga kiassarnermut ataatsimoortumik akiligassat m²-nut agguarneqartarnerat ilanngukkaanni kiassarnermut aningaasartuutit qaffasissorujussuusarput. Taamatuttaaq imermik atuineq m²-nut agguarlugu akilersinneqartarpoq. Tassunga perusuersartarfiit imermik annertuumik kuutsitsilluni errortortakkat, pakningit, imermik kuutsitsiviit katinnerillu ussiitsut ilanngukkaanni, imermik kiassarnermillu atuinermut aningaasartuutit tamarmiusut ataatsimut isigalugit qaffasissorujussuupput. Aningaasaatitigut iluanaarutit appasinnerat pissutigalugu, aserfallatsaaliuinermit ingerlaavartumut aningaasassarititaasut naammaneq ajorput.

Iluarsaassinermit inissiat atukkat malillugit immikkut akiliisalernermit atortulersorneqassapput, inissiat oqorsaataat pitsanngortinneqassapput, taamaallunilu nukissiuutinik atuineq annikillisinneqassaaq. Nukissiuutinik atuinermik pitsannguinermit inissiami pingasunik initalimmi imermut kiassarnermullu akiligassat qaammammut 1.800 koruuniniit 700 koruunit missaannut, tassalu inissiami nutaami atuinertut annertussuseqartumik apparsinnaanissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Ilassutigalugu oqaatigineqassaaq, ineqarnermut tapiissutit aqutigalugit imermik kiassarnermillu atuinermut tapiisoqartanngimmat, taamaallaalli ineqarnermut akiliutaannavimmut tapiisoqartarluni. Illuummik iluarsaassinermit ineqarnermut akiliut 3.850 koruuniniit 5.400 koruuninut qaffakkaluarpalluunniit, imermut kiassarnermullu aningaasartuutit appaataat qaffaatit ilarujussuinut matussutigineqartussaapput. Assersuutigalugu attartortoq 30%-inik ineqarnermut tapiiffigineqartarpat, imaassinnaavoq inissiamut aningaasartuutit tamarmiusut appartut. Tamanna matuma kinguliani assersuusiami takutinneqarpoq.

<i>Assersuut. Inissiaq pingasunik initalik, 69 m²-nik angissusilik, attartortoq 30%-inut ineqarnermut tapiiffigineqartarpoq</i>		
	<u>Iluarsaassinissaq</u>	<u>Iluarsaassinerup</u>
	<u>sioqqullugu</u>	<u>kingorna</u>
Ineqarnermut akiliut	3.850 kr.	5.400 kr.
Ineqarnermut tapiissutit (30 %)	-1.155 kr.	-1.620 kr.
Imeq kiassarnerlu	1.800 kr.	700 kr.
Ineqarnermut aningaasartuutit katillugit	4.495 kr.	4.480 kr.

Attartortumut, ineqarnermut tapiiffigineqarnissamut pisinnaatitaaffeqanngitsumut iluarsaassinissaq sioqqullugu ineqarnermut aningaasartuutit 5.650 koruuniussapput, aammalu iluarsaassinerup kingorna 6.100 koruuniussallutik. Tassani assigiinngissut 450 koruuniuvoq. Assersuummi takuneqarsinnaasutut illuutit iluarsaaneqarnerata kingorna ineqarnermut aningaasartuutit tamarmiusut annertuumik qaffattussaangillat.

Illuut ingerlaavartumik illersorsinnaasumillu aserfallatsaalineqaraluartoq, taamaalluni illuutit ilaanik ataasiakkaanik taarsiisoqartartussaavoq. Assersuutigalugu illuutit ilai piffissami killilimmi atasinnaassuseqarput, ukiuni 20-niit 30-nut atasinnaallutik. Tassalu qalissiaq ukiuni 20-niit 25-ni atasinnaavoq. Silami qalliutit kujammut sammisortaat ukiut sisamakkaarlugit qalipanneqartartussaapput, qalliutillu sinneri ukiut arfinilikkaarlugit qalipanneqartartussaallutik. Kiassaat uuliatortoq ukiuni 25-niit 30-nut atasinnaavoq.

Illup atortullu toqqarneqartut qanoq ittuunerat apeqqutaatillugit, aserfallatsaaliuinerumut ingerlaavartumut aningaasanik immikkoortitsisarnerup saniatigut aamma pilersaarutaasumik piffissalikkamillu aserfallatsaaliuinerumut (PPV) immikkoortitsisoqartussaavoq. Piffissap ingerlanerani illu inissiallu ataasiakkaat piffissamut naleqqukkunnaartussaapput, taamaattumillu iluarsaassinissarpiaq, aammattaaq atortulersuutininik nutarteriffiusussaq pisariaqalersussaalluni.

Inissiarsuit ilarujussui beton atorlugu sanaartugaapput, silataani iigaat betonit qalipagaallutik, aammalu ilaat qisummik qalligaallutik, imaluunniit aamma iikkat saviminernik qalligaasarput, qaliaallu nalinginnaasumik qalissialersugaasarlutik. Illut uiguleriit nalinginnaasumik silataanni iigaat qisunnik qalligaasarput, imaluunniit qalliutissanik oqitsunik qalligaallutik, qaliaallu amerlanertigut qalissialersugaasarlutik.

Matuma kinguliani takussutissiami sanaartornermi atortut atasinnaassusissaattut naatsorsuutigineqartut allanneqarput. Inissiat sunnertiaffiusumi, soorlu immap tungaani inissisimappata, piffissaq atasinnaassusiat sivikinnerusinnaavoq.

Silataani iikkanut atortut		Qaliani atortut	
Beton oqitsoq	Ukiut 40-t	Qalissiaq	Ukiut 40-t
Betonit katitertakkat	Ukiut 40-t	Pladit fibercementit asbestitallit	Ukiut 60-it
Pladit fibercementit asbestitallit	Ukiut 50-it	Pladit fibercementit asbestitaqanngitsut	Ukiut 30-t
Pladit fibercementit asbestitaqanngitsut	Ukiut 40-t	Qalissiat savimernit	Ukiut 70-it
Qisuit qalliutit, qalipatat	Ukiut 50-it	Qalissiat igalaamernit	Ukiut 60-it
Qalliutit igalaamernit	Ukiut 40-t		

Najoqqutarisaaq : WWW.Levetider.dk, Byggeskadefonden, V&S Prisdøger

Namminersorlutik Oqartussat inissiaataasa amerlanersaat 1960-ikkunni aamma 1970-ikkunni sanaajummata illuutit ukiut 50-ingajaat pisoqaassuseqarput.

Piffissaaq sanaartornermi atortut atasinnaaffiat qaangiukkaangat, qalliutit katinnerilu ussiitsungussapput, taamaalillunilu imeq apullu illup sannaanut isaalissaaq. Sannat illup ikeraniittut isugutsersimatillutik oqujanerusarput aasarlutillu, taamaalillunilu piffissap ingerlanerani sannat nammattuusut ajoqusersinnaapput. Taamatullu illup iluata silaannaa aamma ajornerujussuannortussaavoq.

Ukiut qulit kingullit ingerlanerini Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanni oquup ajornartorsiutaanera annertusingaatsiarsimavoq, aammalu inissiat iluarsaanneqanngippata, ajornartorsiut taanna annertunerulertussaavoq. Peqqinnissaaq eqqarsaatigalugu inissiat iluisa silaannalunnerat pissutigalugu napparsimalersinnaaneq qaninnerulissaaq. Inunnut ataasiakkaanut ullut napparsimaffiit amerlissapput, aammalu inuiaqatigiinnut peqqinnissaaqarfiup suliaqarnerulerneranik kinguneqassalluni.

Qaliat iikkallu qalliutaasa atasinnaaffiat naappat, nalinginnaasumik iluarsaassinissamut taarsiullugu nutaamik sananissaaq akikinnerusussaavoq. Atasinnaassutsimut takussutissiaq tunngavigalugu takuneqarsinnaavoq, ullumikkut inissiat pigineqartut pitsaanersaat annaanneqarsinnaassappata piffissaarutilersugut. Iluarsaassinissaaq kinguartinneqassappat inissiat ullumikkut annaanneqarsinnaasut aserfallattussaapput, taamaalillutillu iluarsaannissaat imminut akilersinnaajunnaartussaalluni.

4. Ataatsimut isiginnilluni suliniuteqarneq

Ineqarnermi ajornartorsiutit suliassaqarfinnut allanut atatinngit naliliiffigineqarsinnaanngillat. Ineqarnermi pissutsit torersut ilaqutariinnut ataasiakkaanut aallaaviupput pisariaqartut, aammalu innuttaasut ataasiakkaat inuiaqatigiinni inuunermit akuusinnaanerannut pisariaqartinneqartut. Taamatuttaaq ineqarnermut politikki suliassaqarfinnit allanit immikkoortillugu isigineqarsinnaanngilaq.

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaataasa malitseqartinneqarnissaat pillugu nassuiaammi Naalakkersuisut nassuerutigaa – akilerartarnermut isumaginninnermullu suliassaqarfinnut atatillugu – ineqarnermut suliassaqarfimmi sammiviusut allanngortinneqarnissaat pisariaqarlunnartoq. Ineqarnermut politikki inissiat naammattunik amerlassusillit, aammalu isertitakitsut torersunik inissaqartinneqarnissaat qulakkeerneqartussaasut erseqqissarneqassaaq. Tamanna siullermik pisortat namminersortullu inissianut aningaasaliinerisigut pissaaq, kingullerlu anguniagaqarfiusumik ineqarnermut tapiissuteqartarnikkut qulakkeerneqassaaq. Kisiannili aamma erseqqissarneqarpoq ineqarnermut suliassaqarfimmi ajornartorsiutit pingaartumik akilerartarnermi isumaginninnermilu suliassaqarfinni aaqqissusseqqinnermut atatinneqanngikkunik aaqqinneqarsinnaanngitsut.

Isumaginninnikkut ataatsimut oqimaaqatigiimmik tunngaveqarnissaq, aammattaaq inunnut akileraruseeriaatsinik isumaginninnermilu ikiorsiissuteqartarnermik allanngortitsinissamut pisariaqartitsiviusoq pissutaavoq. Tamanna pisortanit ikiorneqarnermit sulinerup imminut akilersinnaneruneranik, aammalu akissarsiat akileraareermermi nuunneqartut amerlanerulernerannik innuttaasunut ataasiakkaanut kinguneqartussaavoq.

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaatai tunngavigalugit Naalakkersuisut 2025-mut ataatsimut isiginnilluni pilersaarummik suliaqarput, tasanilu inuiaqatigiit atugarissaarnerulernissaat atugarissaarnerullu assigiinnerusumik agguarneqarnissaa qulakkeerneqassaaq. 2025-mut pilersaarummi tunngaviusut ilagaat, akilerarutit 37%-inut appartinneqarnissaasa sulissutigineqarnissaa. Taanna ilaatigut ineqarnermi tapiissutit ersinngitsut appartinnerisigut aningaasalersorneqassaaq.

Tapiissutit ersinngitsut taakku appartinneqarnerat taanna pisortat aningaasartuutaanik appartitseqataassaaq, kisiannili innuttaasut ineqarnermut aningaasartuutaat amerlaqataannik qaffassapput. Akilerarutit appartinnerat sulisartut isertitaasa amerlanerulernissaannut iluaqutaassaaq, taamaalillutillu ineqarnermut aningaasartuutit qaffaataasa ilaat aningaasalersorneqarsinnaassallutik.

Sulinermi akileraarutit appartinneqarpata, isertitakitsut isertitaqqortuunut sanilliullutik isertitaat taama qaffatsigissanngillat. Tamanna pissutigalugu ineqarnermut tapiissutit innuttaasunut, sulinermut akileraarutit tamarmiusut appartinneqarnerini, ineqarnermut aningaasartuutit qaffaataannik aningaasalersuisinnaanngitsunut siunnerfeqartinneqassapput.

Ataatsimut isigalugu isertitaqqortunerit akunnattumillu isertitaqartartut, isertitamik ilai annertunerit ineqarnermut aningaasartuutitut atortalissavaat, kiisalu isertitakitsut inissianut aningaasartuutitut atortagaat allannguuteqassanngillat.

Ineqarnermut akileraartarnermullu politikkinut nalerassaq pingaarutilik alla tassaasariaqarpoq, inuiaqatigiit katitigaanerat aamma inuussutissarsiutit ineriartornerat sammivimmut ataatsimut nikikkiartortut nassuerutiginnissaa. Tassami innuttaasunit inuussutissarsiorsinnaasut illoqarfinnut annernut, aningaasaqarnikkut ineriartortunut, aammalu suliffissamik nassaarnissamut periarfissaqarnerusunut nuttarnerat ersarippoq. Tamanna inuussutissarsiorsinnaasut, Kalaallit Nunaanni illoqarfinnut assigiinngitsunut nuussimasut amerlassusiannut naatsorsueqqissaarnermi ersarissumik takuneqarsinnaavoq.

Taamatut ingerlasoqarnera aamma siunissamut ingerlaannassasoq ilimanarpoq, innuttaasunit inuussutissarsiorsinnaasut sulilernissamut periarfissaqarfiusunut aammalu sulinermut akileraarutit appasiffiitut nuttartussaassammata. Akileraartarnermi unammilleqatigiinnermi inuit nuttarfiinut sunniutinik sakkortusititsissaaq. Ullumikkut kommunit kinguarfiusut aammalu kommunit ineriartorfiusut akornanni assigiinngissutitut iluarsissutissatut kommuninit tapiissutaasartut 2-3 procentpointiuvoq. Ilanngussaq C-mi ilanngussami takussutissiami 13-imi ineriartorneq taanna paasissutissartalerlugu takutinneqarpoq.

5. Isertitanik misissueqqissaarneq – ullumikkut aamma iluarsartuusseqqinnerup kingorna

Akilerartarnermut politikkip, ineqarnermut politikkip aamma isumaginninnermut politikkip ataqtigiissinnissaasa aallunneqarnissaa pingaaruteqarpoq. Matuma siuliani kapitalini pisortat inissianik attartortittakkanik nalinginnaasunik pilersuinerminnik aserfallatsaaliuinerminnullu ingerlatsiinnarnissaasa pingaaruteqarnera erseqqissarneqarpoq. Kapitalimi matumani inissianut nammineerluni pigisanut namminersortunit isumagineqartunut politikki naliliiffigineqarpoq. Inissianik pilersuinermi amerlanerusut (amerlanerujussuit) namminersortunit isumagineqalernissaat kissaatigineqarpoq. Taamaattumik suliami matumani tamatuminnga misissueqqissaarnerup ingerlaqqinnissaa pingaaruteqarpoq.

Inuit najugaqarnerminnut – niuernermit tunngaveqartumik – akiviusumik akiliisarnissaat namminersorluni inissianik pilersornissamut tunngavigineqartariaqartoq, Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap siunnerfigaa. Nunami sumiiffinni namminersortut taarsigassarsinnaangiffiini pisortat aningaasalersuinissamut periarfissanik atugassiisariaqarput. Taarsigassarsiat taakkua pissusiviusut malillugit atugassaqartitsiviussapput, tassalu erniaqartinneqassapput akilersugassaassallutillu. Taarsigassarsisut akiliisinnaassuseqassapput, aammalu taarsigassarsiat erniaannik akilersugassartaannillu akilersuisinnaassuseqarlutik uppersarsarsinnaassallugu.

Inuit akilerartinneqartarnerannut suliassaqarfimmi taarsigassarsiat atorlugit aningaasalersuinermi akilerartutitigut iluaqutissaqarnerup peeriartuaarneqarnissaa ataatsimiititaliap tunngavissatut siunnerfigaa. Tamatumunnga peqatigitillugu sulisartunut akilerartutitigut oqinnerulersitsineq aningaasaqarnermut pilerisaarutitut atorneqalissaaq. Aalajangersimasumik inassutigineqarpoq, ernianut aningaasartuutit akilerartutitigut ilanngaatigineqarsinnaanerak ukiut qulit ingerlanerini atorunnaarsikkiartuaarneqassasoq. Akilerartut maanna 42-45%-iniit nuna tamakkerlugu ataatsimut akilerartarnermut 37%-imut appartinneqassaaq. Tamanna pingaartumik kommunini (Kujallermi Qaasuitsumilu) taperseeqatigiittarnermi annerpaamik procenteqartuni innuttaasunut iluaqutaassaaq.

Tunngaviusut taakku aallaavigalugit isertitanik misissueqqissaarnermi ajornartorsiutit uku naliliiffigineqarnissaat siunertarineqarpoq,

1. Ullumikkut inissiani attartortittakkani najugaqartunit qanoq amerlatigisut ullumikkut niuernermit atugassarititaasut atorlugit inissianik imminnut pilersorsinnaappat

2. Sumi aammalu qanoq annertutigisumik pisortat inissianik nammineerluni pigisanik aningaasalersuisarnermi taarsigassarsititsisartutut pisariaqartinneqarpat. Ullumikkut taarsigassarsititsisartut namminersortut illoqarfinnut annernut, aningaasaqarnikkut ineriartorfiusunut aammalu innuttaasut isertitaqarfigilluartagaannut taarsigassarsititsisarput. Ullumikkut namminersorluni realkredittimit aningaasalersuisarneq pingaartumik Nuummi, Sisimiuni Ilulissanilu atorineqarpoq.
3. Tamatuma kingorna Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap innuttaasut inissianik imminnut pilersorsinnaanerannut ineqarnermut akileraartarnermullu suliaasaqarfinni inassuteqaataasa sunniutaat tamarmiusut naliliiffigineqassapput.

Tungaviusut matuma siuliani taaneqartut tungavigalugit najugaqarneq akisunerulissasoq, kisiannili akileraareerluni isertitat aamma qaffasinnerulissasut naatsorsuutigineqarpoq. Tamanna suliffissanut neqeroorutigineqartunut aammalu aningaasaqarnermut politikkimut assigiinngitsunik sunniuteqarluassaaq. Sunniutissat tamarmiusut pitsaanerusumik naliliiffigineqarsinnaassappata, Kalaallit Nunaanni akileraartartut tamarmik ataasiakkaarlutik isertitaasa aningaasallu atugassaasa nalilersorneqarnissaat pisariaqarpoq.

Misissueqqissaarneq taanna siusinnerusukkut misissueqqissaarnernit allaaneruvoq (soorlu 2010-mi ineqarneq pillugu misissueqqissaarneq). Tassami naliliinermi matumani **niuernermik tungaveqartumik**, tassalu erniaqanngitsunik akilersugassaangitsunillu taarsigassarsititsinikkut pisortanit tapiissutitaqanngitsunik innuttaasut inissianik imminnut pilersorsinnaanerit misissorneqarpoq. Tassani aamma isertitanut paasissutissat 2010-meersut nutaanerusut atorineqarput.

Misissueqqissaarnerup immikkoortut uku imarai:

- Siullermik innuttaasut inissiamik nammineerluni pigisamik ernianut akilersuutinullu nalinginnaasumik akiliisarlutik pisisinnaanerit misissoqqissaarneqarpoq
- Tullianik ernianut ilanngaait tamakkiisumik atorunnaarsinneqarnerini (inissianut taarsigassarsinermut akileraarutitigut ilanngaaitissat nunguppata) aqqissuusseqqinnerup taamatut piginnaaneqarnermut sunniutissai misissoqqissaarneqassapput
- Cowi-p nalunaarussiaani (2011) sanaartornermut akiusut naapertorlugit, sanaartornerup illoqarfinni ineriartorfiusuni illoqarfinnut aningaasaqarnikkut kinguararfiusunut naleqqiullugu akisunerunera eqqarsaatigineqarpoq

Tassalu siullermeerluni pisisut, inissianit attartortittakkaniit inissianut nammineerluni pigisanut nuuttut amerlassusiisa naliliiffigineqarnissaat siunertarineqarpoq. Ataatsimut isigalugu isertitanik misissueqqissaarneq ilaqutariit isertitaqarnissannut piumasaqaatit misissoqqissaakkanut siusinnerusunut naleqqiullutik artornarnerunerinut misileraanernik imaqarput. Tunngavissaatitaasut erseqqinnerusut periaasissaq pillugu immikkoortumi aamma ilanngussaq C-imi takuneqarsinnaapput.

Misissueqqissaarnerup inernerinik eqikkaaneq

Misissueqqissaarnerit inernerini siornatigut nalunaarusiaasarsimasuni paasisat ilisarnartut takutinneqarput, aammalu inernerusut nutaat ilassutigineqarlutik.

Matuma siuliani apeqqudit inernerit matuma kinguliani eqikkarneqarput

1. Ullumikkut attartortut niuernerimik tunngaveqartumik inissianit attartortittakkaniit inissianut nammineerluni pigisanut nuussinnaasut

- Aappariit katillugit 1.400-t inissiamik imminnut pilersornissamut akileraareermermi isertitaat naammapput. Taakkulu aappariit inissiani attartortittakkani najugaqartut 23%-eraat (aappariit 6.150-it).
- Aappariit taakku pingaartumik Nuummi, Ilulissani Aasiannilu, taagorneqarnertik malillugu tulleriillutik najugaqarput.
- Aappariit 500-t inissiamut nammineerluni pigisamut 110 m²-mut nuunnissamut akissaqarsinnaapput
- Aappariit 900-t inissiamut nammineerluni pigisamut 85 m²-mut nuunnissamut akissaqarsinnaapput
- Inuit katissimangitsut katillugit 4.500-t inissiamik 65 m²-mik imminnut pilersornissamut akileraareermermi isertitaat naammapput. Taakkulu inuit katissimangitsut inissiani attartortittakkani najugaqartut 14%-eraat (inuit 31.150-it).
- Inuit taakku pingaartumik Nuummi, Sisimiuni, Ilulissani Qaqortumi, Aasianni Maniitsumilu, taagorneqarnerat malillugu tulleriiaartumik najugaqarput.
- Inunnit katissimangitsunit 4.500-nit taakkunanga aappariit katissimangitsut (inooqatigiit), inissiamik nammineerluni pigisamik 110 m²-mik imminnut pilersornissamut akissaqartut 1.300-uusinnaapput (mianersortumik missiliuineq).
- Kalaallit Nunaat tamakkerlugu aappariit 1.800-t (katissimasut inooqatigiillu) tikillugit inissiamik nammineerluni pigisamik 110 m²-mik imminnut pilersorsinnaasasut naliliisoqarpoq (mianersortumik missiliuineq).

2. Pisortat aningaasaliisussarsiortarnermi sumi atorfissaqartinneqarpa?

- Pisortat Aasianni, Maniitsumi Qaqortumilu inissianut nammineerluni pigisanut realkredit aqqutigalugu taarsigassarsititsisinnaapput. Illoqarfinni, realkredittimit aningaasalersuisoqarnissaanik ajornakusoortitsiviusinnaasuni taakkunani aappariinnik kisermaanillu, inissianik nammineerluni pigisassanik pisinissamut akiliisinnaassuseqartunik peqassaaq. Illoqarfinni allani nammineerluni aningaasalersuisinnaaneq ajornanngilaq. Erseqqissaatigineqassaaq suliami tassani aamma aningaaserivik ilaatinneqartussaammat, realkredittimit taarsigassarsiarititassat taarsigassarsiassat 80%-iinnaanik amerlassuseqartarmata.

3. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap inassuteqaataasa inuit inissianik imminnut pilersorsinnaassuseqarneranni akileraartarnermut ineqarnermullu politikkimut sunniutissai

- Aaqqissuusseqqinnerup tamarmiusup sunniutigisaanik aappariit isertitaat tamarmiusut amerlanerulissapput, taakkulu inissiami nammineerluni pigisami akisunerulissutai sinnerlugit matussusiisinnaassapput. Taamaalilluni ullumikkumut sanilliullugu aappariit amerlanerusut inissianik imminnut pilersorsinnaalissapput. Tamanna illoqarfinnut tamanut atuuppoq.
- Kommunit ullumikkut akileraartarnermi procentimik qaffasinnerpaamik akiliisitsiviusartut (Kujalleq aamma Qaasuitsup) akileraartarnermi aaqqissuusseqqinnissamut siunnersuummit iluaquserneqarnerpaassapput. Kommunini taakkunani aappariit amerlanerusut, Kommuneqarfik Sermersuumi aamma Qeqqata Kommuniani aappariinnut sanilliullutik akileraareernermi ilanngaaseriikkanik isertitaqarnerungaatsiarneq aqqutigalugu inissianik imminnut pilersorsinnaassapput, tak. matuma kinguliani takussutissiat.

Kommune	Aappariit inissiamik 110 m ² -mik pisinnaasut amerlassusii			
	Ullumikkut	Ullumikkut %-inngorlugit	Aaqqissuus-seqqereernermi	Aaqqissuus-seqqereernermi %-inngorlugit
Sermersooq	394	19,6%	398	19,8%
Qaasuitsup	133	6,2%	166	7,8%
Qeqqata	108	9,5%	117	10,2%
Kujalleq	55	6,4%	72	8,4%
Tamarmik	690	11,2%	753	12,2%

Kommune	Aappariit inissiamik 85 m ² -mik pisisinnaasut amerlassusii			
	Ullumikkut	Ullumikkut %-inngorlugit	Aaqqissuus-seqqereernermi	Aaqqissuus-seqqereernermi %-inngorlugit
Sermersooq	575	28,6%	618	30,7%
Qaasuitsup	229	10,7%	287	13,4%
Qeqqata	192	16,8%	204	17,9%
Kujalleq	93	10,9%	120	14,1%
Tamarmik	1.089	17,7%	1.229	20,0%

- Illoqarfinni ineriartorfiusuni, soorlu Nuummi, Sisimiuni Ilulissanilu katissimangitsut (kisermaat) aaqqissuusseqqinnerup kingunerisaanik inissiamik nammineerluni pigisamik pisinissamut periarfissallit ikinnerulaalissapput. Illoqarfinni taakkunani sanaartornermut aningaasartuutit amerlanerunerat, taamaalillunilu inissiamut taarsigassarsiat erniaat ilanngaatigineqarsinnaanngitsut amerlanerunerat pissutaavoq. Takussutissiaq matuma kinguliani takutinneqartoq naapertorlugu isertitat ilanngaaseriikkat amerlissutissaasa aningaasartuutaanerusussat tamakkingajallugit matussusertussaavaat.

Kommune	Katissimangitsut inissiamik 65 m ² -mik pisisinnaasut			
	Ullumikkut	Ullumikkut %-inngorlugit	Aaqqissuus-seqqereernermi	Aaqqissuus-seqqereernermi %-inngorlugit
Sermersooq	2.579	20,8%	2.426	19,5%
Qaasuitsup	901	10,2%	924	10,4%
Qeqqata	761	14,4%	694	13,1%
Kujalleq	433	9,5%	451	9,9%
Tamarmik	4.674	15,0%	4.495	14,4%

- Kommune Kujallermi aamma Qaasuitsup Kommuniani inuit ataasiakkaat amerlanerusut inissianik imminnut pilersinnaassapput, akileraartarnermik aaqqissuusseqqinnermi pissarsinerpaasussaagamik (45 %-iniit 37 %-inut)
- Akileraartarnermik ineqarnermillu aaqqissuusseqqinnerup kingorna Kalaallit Nunaat tamakkerlugu aappariit 2.000-it tikillugit (katissimasut inooqatigiillu) inissianik nammineerluni pigisamik 110 m²-mik imminnut pilersinnaassasut naliliisoqarpoq. Inuit katissimangitsut tamarmik isertitaasa ilanngaaseriikkat qaffannissaat tamatumunnga pissutaavoq, inooqateqarunillu inissiamik nammineerluni pigisamik pisinissamut ilaqtariinni isertitat amerlanerusussaapput.

Misissueqqissaarnermi paasineqarpoq, aappariinnik kisermaanillu inissianit attartortittakkaniit inissianut nammineerluni pigisanut nuunnissamut isumalluutissaqarluartunik peqarluartoq. Taamaalilluni pisortat inissianik pilersuineranni artorsarnerup ilaa ikiorserneqarsinnaavoq.

Aamma ineqarnermik akileraartarnermillu ataatsimoortitsilluni aaqqissuusseqqinnermi innuttaasut inissianik imminnut pilersorsinnaassusiat ullumikkumut naleqqiullugu ajornerulersinneqassanngitsoq misissueqqissaarnermi takutinneqarpoq.

Misissuinerup inerneru taakku tunngavigalugit aappariinnik inunnillu, assigiinngitsunik peqquteqarlutik inissianut nammineerluni pigisanut akiliisinnaanngitsunik peqassasoq naliliisoqarpoq (soorlu Kalaallit Nunaanni atorfeqarallarnermut atatillugu).

Paasissutissanut tunngaviusut periaatsillu

Misissueqqissaarnermi innuttaasut ataasiakkaarlutik 2010-mi isertitaat piviusut atorneqarput. Paasissutissat taakku Namminersorlutik Oqartussat akileraaruserissutaanit pissarsiarineqarput tutsuiginarluinnarlutillu, taakkunani aamma ukiumoortumik naatsorsuutit tunngavigineqarmata. Paasissutissat tunngavigalugit aamma aappariit katissimasut (aappaasut akileraaqataasut) inuillu katissimannngitsut, aammalu kommunini illoqarfinnilu suni najugaqarnerat, inissiamilu nammineerluni pigisami najugaqareernersut malillugu agguisoqarpoq. Misissueqqissaarnermi inuit katissimanersut aappariillutik inooqatigiinnersut isiginiarneqanngilaq. Taamaattorli paasissutissat tunngavigalugit tamatuminnga naliliisoqarpoq. Tassalu siullermeerlutik pisinnaasut, inissiamit attartortittakkamiit inissiamut nammineerluni pigisamut nuussinnaasut amerlassusii naliliiffigaavut.

Misissueqqissaarnermi ilaqtariit assigiinngitsut pingasut, tassalu kisermaat ilaqtariillu ataatsimik marlunnillu meerartallit, aningaasartuutitut missingersuutit aammalu inissiamik pisinissamut isertitassanut piomasaaqatit takussutissiorpavut. Tunngavissat taakku **Ilanngussaq C, takussutissiaq 11-12-imi** sukumiisumik allaaserineqarput.

Eqikkarlugit aaqqissuusseqqinnissaq siogqullugu kingornalu inissiamik nammineerluni pigisamik pisinissamut akileraareernermi isertitassatut uku piomasarineqarput.

Ilaqtariit ullumikkut inissiamik pisinissaannut akileraareernermi isertitassaattut piomasarineqartut

Ilaqtariit qaammammut isertitassaannut ilanngaaseriikkanut piomasaaqatit Ullumikkut			
Kommune	Kisermaat 65 m ² -imi	Aappariit marlunnik meerallit 110 m ² -imi	Aappariit ataatsimik meerallit 85 m ² -imi
Sermersooq	15.640	39.198	34.369
Qeqqata	15.593	38.456	33.854
Qaasuitsup	14.300	37.999	32.935
Kujalleq	14.300	37.999	32.935
Katinneri pingaernerit	14.958	38.413	33.523

Kommunit akornanni assigiingissutaasunut meeqqanik paaqqinninnermut akit, akileraarnermi procentit aammalu nutaamik sanaartornermut aningaasartuutit pissutaapput. Kujallermi meeqqanik paaqqinninnermut akit Qaasuitsup kommuniani atorveqartut assigaat.

Ilaqtariit aaqqissusseqqinnerup kingorna inissiamik pisinissaannut akileraarenermi isertitassaattut piumasarineqartut

Aaqqissusseqqinnerup kingorna Ilaqtariit qaammammut isertitassaannut ilanngaaseriikkanut piunasaqaatit			
Kommune	Kisermaat 65 m ² -imi	Aappariit marlunnik meerallit 110 m ² -imi	Aappariit ataatsimik meerallit 85 m ² -imi
Sermersooq	17.608	42.528	36.776
Qeqqata	17.608	41.331	36.488
Qaasuitsup	15.949	40.789	35.092
Kujalleq	15.949	40.789	35.092
Katinneri pingaarnert	16.779	41.359	35.862

Ineqarnermik akileraartarnermillu aaqqissusseqqinneq inissianut taarsigassarsianut ilanngaasereerlugit akiliutinut sunniuteqartussaapput, taarsigassarsiat aningaasartuuteqarfiunngitsut atorunnaartussaammata aammalu erniat ilanngaatigineqartarnerat atorunnaarsikkiartuaarneqartussaalluni. Tassalu najugaqarnissaq akisunerulissaaq, taarsigassarsinissamut akileraarenermi isertitassanut piunasaqaatigineqartut qaffasinnerulertussaammata. Pissutsit taakku matuma siuliani takussutissiami aningaasat assigiingissutaanni takutinneqarput. Isertitassat tungaanni akileraarenermi isertitassat qaffaatissaat aningaasanut taakkununga sanilliunneqassapput.

Erseqqissaatigineqassaaq, misissueqqissaarnermi aaqqissusseqqinnissamut siunnersuutit atulersinneqarpata – atorunnaarsinneqarpatalu – sunniutissat takutinneqarmata. Assersuutigalugu tamatuma kingunerisaanik matuma siuliani naatsorsukkanut inissianut taarsigassarsinermi ernianut aningaasartuutit akileraarutinit ilanngaatigineqarnissaat ilaatinneqanngillat.

Misissueqqissaarnermi isertitanut aningaasanullu atugassanut paasissutissat ataatsimoortut arlalissuit pissarsiarineqarput. Ataatsimut isigalugu makku pillugit takussutissiat pigineqalerput:

Ilangussami takussutissiaq 1 Aappariit katissimasut inissiami namminerisamik pigisami najugaqareersut (inissiaq nammineerluni pigisaaq, BSU-mit taarsigassarsilluni illu) imaluunniit atorfeqartinneqarnerminni akeqanngitsumik ineqartinneqartut

- Ilanngussami takussutissiaq 2** Inuit katissimangitsut inissiami namminerisamik pigisami najugaqareersut (inissiaq nammineerluni pigisaaq, BSU-mit taarsigassarsilluni illu) imaluunniit atorfeqartinneqarnermini akeqanngitsumik ineqartinneqartut
- Ilanngussami takussutissiaq 3** Aappariit katissimasut inissiami attartortittakkami najugallit
- Ilanngussami takussutissiaq 4** inuit katissimangitsut inissiani attartortittakkani najugallit
- Ilanngussami takussutissiaq 5** Aappariit takussutissiami 3-imiittut inissiamik nammineerluni pigisamik 110 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii (ilaqutariit 2)
- Ilanngussami takussutissiaq 6** Aappariit takussutissiaq 3-imiittut inissiamik nammineerluni pigisamik 85 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii (ilaqutariit 3)
- Ilanngussami takussutissiaq 7** Kisermaat takussutissiaq 4-imiittut inissiamik nammineerluni pigisamik 65 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii (Ilaqutariit 1)
- Ilanngussami takussutissiaq 8** Aaqqissuusseqqinnerup kingornaniusinnaasoq – Aappariit inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 110 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii
- Ilanngussami takussutissiaq 9** Aaqqissuusseqqinnerup kingornaniusinnaasoq – Aappariit inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 85 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii
- Ilanngussami takussutissiaq 10** Aaqqissuusseqqinnerup kingornaniusinnaasoq – Kisermaat inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 65 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii
- Ilanngussami takussutissiaq 11** Ilaqutariit
- Ilanngussami takussutissiaq 12** Inissiamik pisinermi missingersuutit, aningaasat atorsinnaasat aamma isertitassatut piumasarineqartut

Takussutissiat itisiliiffiullutik immikkoortiteriffiullutik nassuiaatitaqarlutillu ilanngussaaq C-tut ilaliunneqarput.

4. Illoqarfinni nutarterinermik periusissap sunniutai

Siunnersuutit saqqummiunneqartut sunniutissaa tassaavoq, inissianik pissarsisinnaanermi ingerlalluarnerusumut pingaarutilimmik alloriartoqartussaanaera, tasanilu ingerlaavartumik isaterisoqartassaaq iluarsaassisoqartassallunilu. Tamatuma aamma kingunerisaanik sumiiffinni inissianik piunasaqarfiunerpaasuni inissianik taartissanik sanaartortoqartussaavoq. Matuma kinguliani takussutissiami 2007-imiit ullumikkumut isaterinernut taartissanillu sanaartorneqartunut aningaasartuutit tamarmiusut takutinneqarput.

Isaterinermut taartissanillu sanaartorneq aningaasartuutaareersut (mio. koruuninngorlugit agguaqatigiissinneri)

I mio. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	katillugit
Isaterineq	8,3	8,3	8,3	-	-	-	25
Taartissanik sanaartorneq	70	70	70	140,5	140,5	50	541
Katillugit	78,3	78,3	78,3	140,5	140,5	50	566

Najoqqutarisaq: Ineqarnermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Nassuiaat: 2007-imiit 2009-mut isaterineq: Nuummi Tuapannguani Blok Q, R & S-imut 25 mio. koruunit missaanni
2007-imiit 2011-imut Taartissanik sanaartorneq: Nuummi Tuapannguani napasulianut arfineq marlunnut 350 mio. koruunit missaanni

2010-miit 2011-mut Taartissanik sanaartorneq: Nuummi Pisissiani napasulianut marlunnut 41 mio. koruunit missaanni
2010-miit 2012-imut Taartissanik sanaartorneq: Nuummi Pingorsuarmi napasulianut pingasunut 150 mio. koruunit missaanni

Siunissami aningaasartuutit taakku qaffannissaat naatsorsuutigineqarpoq. 2015 tikillugu illoqarfimmik nutarterinermut aningaasartuutissat katillugit ukiumut 250 mio. koruuniusarnissaat naatsorsuutigineqarpoq, taakkulu matuma kinguliani takussutissiami takuneqarsinnaapput.

Iluarsaassinermut, isaterinermut taartissanillu sanaartorneq aningaasartuutissatut naatsorsuutigineqartut tamarmiusut mio. koruuninngorlugit.

I mio. kr.	2012	2013	2014	2015
Taartissanik sanaartorneq	234	162	151	162
Isaterineq	15	40	53	43
Iluarsaassineq	0	46	46	46
Katillugit	249	248	250	251

Najoqqutarisaq: Ineqarnermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Nassuiaat: Ilanngussaq B-mi aningaasartuutissat taakku illoqarfinnut assigiinngitsunut immikkoortiterneqarput.

Aningaasartuutit taakku akiitsut aamma aningaasaliisernerit pillugit periusissamut pingaarnermut, pisortat aningaasaliisernerannut pingaarnertut sinaakkusiisussamut, atasutut isigineqassapput. Inissiat 1.900-t iluarsaanneqarnissaannut aningaasartuutissat 1 mia. koruuningajannut missiliorneqarput, tassalu ukiut qulit suliasat ingerlanneqassappata ukiumut 100 mio. koruunit missaanniissallutik. Kisiannili illuutit ataasiakkaarlugit misissorneqassapput, iluarsaanneqarnissaat imaluunniit ilaasa iluarsaanneqarnissaat teknikkikkut anguneqarsinnaanersoq naliliiffiniarlugu.

Iluarsaassinisaaq taanna ukiut qulit iluanni ingerlanneqanngippat, inissiat 1.900-t taakku 75%-ii aserfallaqqissasut, taamaattumillu isaterneqassasut, ajornerpaamillu pisoqassappat sanaartukkanik nutaanik taarserneqassasut naliliisoqarpoq, tamatumalu kingunerisaanik Namminersorlutik Oqartussat aningaasartuutissaat 1 mia. koruunit missaannik ilassapput. Taamaattumik 2012-imiit 2022-mut iluarsaassinissamut missingersuutit maannakkut nalilinnit pigineqartunit qanoq amerlatigisut annaanneqarsinnaanissaannut aalajangiisussaapput.

Aningaasaliisarnermut inatsimmi maannakkut sinaakkusiussaasut iluanni taamaallaat ukiumut 46 mio. koruunit immikkoortinneqartarput.

Tassalu aaqqiissutissamik, inissiat aserfallakkiartorerinik unitsitsinissamut aammalu illoqarfinnik nutarterinikkut, iluarsaassinikkut isaterinikkullu inissiaatit ullutsinnut naleqquttunngortinneqarnissaannut qulakkeerisussamik pisariaqartitsisoqarpoq.

6. Naggasiilluni oqaaseqaatit

Nassuiaammi matumani ineqarnermut politikki, ineqarnermi akimmisaarfiit ikilisinneqarnissaannut aammalu kikkut tamarmik inissianik torersunik pissaqarnissaasa qulakkeerneqarnissaanut naalakkersuisooqatigiit anguniagaannik tungaveqartoq taparserneqartussaavoq.

Nuna tamakkerlugu anguniakkat assigiikkaluartut sakkussat assigiinngillat, inissianik pissarsinnaaneq assigiinngitsunik arlalinnik ingerlanneqarmat. Piffissap sivisuup ingerlanerani illoqarfinni annerni innuttaasut inissianik ujartuisimapput, aammalu taamatut ingerlasoqarnerani ineriartorerup siunissami ingerlaannarnissaa qularnanngilluinnarpoq. Taamaalilluni sumiiffiit ilaanni inissianik ujartuineq annertusiartorpoq, sumiiffinnilu allani annikilliarlorluni.

Inissianik pissarsiniartarnek qeqertaararpassuarnut assersuunneqarsinnaavoq, tamatumunngalu ilaatigut nunami sumiiffinni pissutsit, aammalu ilaatigut najukkani inuussutissarsiornermut periarfissat assigiinnginnerat pissutaapput. Sumiiffinni innuttaasut amerliartorfiginngisaanni aamma inissianik

niueruteqarnermik ingerlalluartumik soqanngilaq. Realkredittimit taarsigassarsititsisarfiit aningaaseriviillu sumiiffiit assigiinnginnerisa kingunerisaanik misigisaqartareerput. Taamaallaat illoqarfinni, inissiat – aammattaaq ukiut qulit, 20-t 30-illuunniit qaangiunnerini – tunineqarsinnaaneriniq naammaginartumik qularnaateqarfiunngitsuni realkredittimit taarsigassarsisoqarsinnaavoq. Tamatumarpiap kingunerisaanik taamaallaat Nuummi, Sisimiuni Ilulissanilu nutaanik realkredittimit taarsigassarsititsisoqarsinnaavoq. Aamma Qaqortumi realkredittimit taarsigassarsititsisoqartarpoq, kisiannili aningaasaqarnerup ineriartornerata annikinnera inissianillu piumasaqarnerup annikinnera pissutigalugit ullumikkut realkredittimit taarsigassarsinnaanermut periarfissat killeqarput. Illoqarfiit sinnerini nunaqarfinnilu annertunerusumik realkredittimit taarsigassarsititsisoqartanngilaq. Pisortat inissisimanerat pissusiviusunut, aammalu innuttaasumut sumut nunasissanerlutik kissaataannut naleqqussarneqartariaqarpoq.

Illoqarfiit ilaasa kinguariarnerannut Namminersorlutik Oqartussat sumiiffinnut taakkununga naammattunik aningaasaliisannginnerat pissutaasoq inuit ilaat isumaqarsinnaapput. Kisiannili paasinarsisimavoq, inuit sulitinniaannarlugit inissianik nutaanik sanaartorneq akisoorujussuusooq – pingaartumik inissiat naammassinerminni nalingat sanaartornermut aningaasartuutinit appasinnerusimappat.

Inissianik niueruteqarnek uummaarissuuvoq, aammalu piumasaqarnek ingerlaavartumik nikerartarpoq. Suliassat angisoorsuit imaluunniit inuussutissarsiornerup ineriartornerata allanngornera tamatumunnga pissutaasinnaapput. Ilinniartitaanermut pilersaarummi saqqummiunneqartumi sulianut ilinniakkani avatangiisit nukittuut annertusarneqarnissaat pingaaruteqartorujussuupput. Ilaqutariit illoqarfimmut anginerusumik atuarfeqartumut nuukkusussappata, tamanna inissianik piumasaqarnermut tuniluussinnaavoq. Ineriartornissaq siumut eqqoriassallugu ajornarpoq, kisiannili paasisutissat maannakkorpiaq pigineqartut tunngavigalugit pilersaarusiornissamut tamanna akornutaasariaqanngilaq.

Najugaqarfinni ineriartortuni, tassalu siunissaq ungasisooq eqqarsaatigalugu inissianik niueruteqarnermik ingerlalluartumik pilersitsiviusinnaasuni namminersortut suliassaqarfimmut aningaasaliisinaanerat inissaqartinneqartariaqarpoq. Tassani inuinnaat inissianik nammineerlutik pigisassaminnik piserusuttut, aammalu aningaasaliisussat, inissianik sanaartornissamik, ingerlatsinissamik allanullu attartortitsinissamik kissaateqartut pineqarput.

Namminersorlutik inissianik niueruteqarnerat ingerlalluartoq, inissianik allanngorartunik naleqquttunillu tuniniagaqarnissap qulakkeerneqarnissaanut piukkunnartuuvoq. Kisiannili namminersorlutik inissianik niueruteqartartut ullumikkut ikittuaraapput, pisortallu tapiisarnerat atorineqartorujussuulluni. Inissiaatit namminersortunit pigineqartut Nuummi amerlanerpaapput, tassanilu aamma inissiat amerlanerpaanik kaaviiartitsiviupput. Nuummi inissianik niueruteqarnermik ingerlalluartumik ingerlatsinissamut inuussutissarsiornikkut innuttaasunullu tunngavissaqarpoq. Illoqarfinni aningaasaqarnikkut

2012-imi marsimi

ineriartorfiunngitsuni inuillu amerliartorfiginngisaanni inissianik niueruteqarnek ingerlalluanngilaq. Ineqarnermut politikimi assigiinngissutsit taakku ersittariaqarput, aammalu pisortat inissisimanerat tunngavissat assigiinnginnerat tunngavigalugu allanngorartinneqartartussaavoq. Taamaattumik matuma kinguliani tunngavissat ilaat sumiiffimmi pineqartumi tunngavissat apeqqutaatillugit allanngorarput.

Tunngavissani taakkunani Naalakkersuisut ineqarnerup ineriartorfissaatut kissaatigisaannut sinaakkusiipput. Ineqarnermut suliassaqaarfik siunissamut ungasissumut aningaasaliisarnernit aaqqissuusseqqinnernillu atuutsikkiartuaarneqartussanit, taamaalillunilu kikkut tamarmik naleqqussarnissamut periarfissaqarnissaannit sunnerneqartussaavoq. Ineqarnermut suliassaqaarfik akileraartarnermut isumaginninnermullu politikimut peqatigitillugu aaqqissuusseqqinnermut, Naalakkersuisut 2025-mut pilersaarutaani saqqummiunneqartumut ilaasussaavoq.

Tunngavissat siunnersuutigineqartut sunniutissaasa ilaattut ineqarnermut akiliutit qaffassapput. Attartortut ilaat ineqarnermut akiligassanik qaffasinnerusunik akiliinissamut akissaqarput, kiisalu ilaasa inissiamut aningaasartuutit qaffassappata sapissallugu. Ineqarnermut tapiissuteqartarnerup aaqqissuuteqqinneqarnerani akissarsiakitsut akunnattumillu akissarsiallit inissianut torersunut akissaqaannarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Ineqarnermut akiliutit, aningasartuutiviusunik tunngaveqartut pissutaallutik namminersortunut inissianik sanaartornissaq attartortitsinissarlu iluanaarnarnerulissaaq. Ullumikkut ineqarnermut akiliutit appasissut pissutaallutik namminersortut inissianik attartortittakkanik sanaartortarnerat imminut akilersinnaanngilaq. Illoqarfinni ineriartortuni namminersorluni inissianik niueruteqarnissamut tunngavissat pingaarnert pigineqarput. Namminersortut niueruteqarnermik atuisut amerliartortillugit, pisortat ineqarnermut suliassaqaarfimmi suliaminnik annikillisisinnaassapput.

Namminersorlutik Oqartussat sulisunut inissianik amerlasoorsuarnik pissaqartitsinissaq pisussaaffigaat, aammalu pisut ilaanni inissiiviugallartussanik atugassaqaartitsisariaqartarput. Siunissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu sulisunik namminersortut pisortalluunniit inissianik niueruteqarnerannut, tamanut assigiinnik atugassaqaartitsisunut innersuussisoqarsinnaalissasoq Naalakkersuisut neriuutigaat. Taakkua amerlanersai sulisunut inissiani najugaqartut ineqarnermut aningaasartuutitut ataatsimut katillugu isertitaminnit annikitsuinnarmik akiliuteqartarput aammalu imminnut inissiamik pilersornissamut piviusumik periarfissaqarlutik, kisianni sulisunut inissiami akikitsumiiginnarnissartik qinertarlugu. Tamatumanissaaq ingerlatseqatigiiffinni Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartuni sulisunit amerlasuut pineqarput. Siunissami sulisunut inissiat ikilisinneqarnissaat siunertarlugu ingerlatseqatigiiffinnik oqaloqateqarnermik aallartitsinissaq Naalakkersuisut kissaatigaat.

Inissiat nammineerluni pigisat attartortittakkallu saniatigut aamma iliniartunut inissianik utoqqarnullu inissianik assigiinngitsunik, nalinginnaasumik Namminersorlutik Oqartussanit aningaasalersorneqartartunik pisariaqartitsisoqarpoq. Taakku ilaannut ilaatigut sanaartornermut ingerlatsinermullu aningaasanik amerlasuunik tapersiinissaq, ilaatigullu ineqarnermut politikkimut tamarmiusumut siunnersuutigineqartut saniatigut eqqarsaatnik tunngavissanillu allanik atuinissaq pisariaqartinneqartussaavoq.

Ilinniartunut inissianik atuartunullu angerlarsimaffinnik sanaartornissaq ilinniartitaanermit periusissamut ilaasussaavoq, tassanilu pisariaqartitsineq siunissamilu ilinniartitaanerit ilusissaat, taamatullu nunami sumiiffinnut agguarneqarnissaat Naalakkersuisut isummerfigissavaat. Kingulliullugu taaneqartoq ilaatigut ilinniartitaanermit avatangiisinik suliatigut nukittuunik peqaannarnissamut ineriartortitsinissamullu periarfissanut atasuuvoq.

Taamatuttaa utoqqarnut suliasaarfimmi suliniutissani utoqqarnut inissianik aningaasalersuisarneq aammalu utoqqaat pitsaasumik sullinneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa pillugu apeqquq qaqqinneqassaaq.

Immikkoortumi matumani siunissamut ungasissumut tunngavissat anguniagassallu sammineqarput. Tamanna aqqissuusseqqinnerup ingerlaqqinnissaanut, 2025-mut pilersaarummut ataqatigiissaarneqartussamut sammiviliissaaq.

ILANNGUSSAQ A – Tunngaviusunik itisiliineq

Tunngaviusooq 1 pillugu

”Inissiat toqqarneqartut iluarsaannissaannut imaluunniit isaterneqarnissaannut, kiisalu taartissanik sanaartornissamut aalajangersimasunut atugassanik Namminersorlutik Oqartussat aningaasaliissapput”.

Inissiani maannakkut pigineqartuni arlalinni silataasa qalliutaasa ajornerat isugutannerallu ajornartorsiutaavoq, tamatumalu nassatarisaanik inissiaatit ilaat najugaqartunut pioreersunut ajoqutaasumik oqussimapput illullu ilui ajornartorsiorfiullutik. Inissiat ilaanni teknikkikkut atortulersuutit piffissamut naleqqutinngillat.

Oqoqartoqarneranut pissutsini matuma kinguliani ataaseq arlallilluunniit peqqaasutut oqaatigineqarsinnaapput:

- illut ilusiligaanerat pitsaanngitsut imaluunniit sannarlutat,
- aserfallatsaaliuinerup amigarnera kukkusuuneraluunniit, aamma
- naggataagut najugaqartut pissusilersornerat peqqaasutut oqaatigineqarsinnaavoq

Maannakkut attartortuusut piffissap sivikitsup ingerlanerani ukiuni qulikkaani pilersaarutaasumik piffissalikkamillu aserfallatsaaliuinermut illuartitsisarsimannginnermut akiliisinnissaat pivusorsiortuunngilaq. Matuma siuliani taaneqartutut Namminersorlutik Oqartussat tunngaviulluinnartumik kissaatigaat, siunissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu ineqarneq imminut aningaasalersulissasoq, kisiannili piffissap sivikitsup iluani Namminersorlutik Oqartussat inissianik piginnittutut aningaasat illoqarfimmik nutarterinissamut, iluarsaassinissamut isaterinissamullu immikkut ittumik immikkoortinneqartut atorlugit inissiat pitsaassusiinik kivitseqataasariaqarput.

Inissiaatit maannakkut pigineqartut nutarternissaannut ukiorpassuit ingerlanerani aningaasat amerlasoorsuit atorneqartariaqarput. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataani inissiat pilersaarutaasumik piffissalikkamillu aserfallatsaaliorneqarnissaannut ileqqaarnikkut aningaasaatitigut pisariaqartinneqartunik upalungaarsimatitsisoqanngilaq. Taamaattumik aningaasanik, ineqarnermut suliassaqarfimmi suliassanut saniatigut atugassanik immikkoortitsinissaq pisariaqarpoq.

Namminersorlutik Oqartussat ineqarnermut suliassaqarfimmi ineqarnermilu suliassanut aalajangersimasunut aningaasaliissutinik tulleriarisarnerrannut aningaasaqarnikkut sinaakkutissat Inatsisartut Aningaasanut Inatsisaanni aalajangersarneqartarput.

Tungaviusoq 2 pillugu

”Illoqarfinni nutarterinermi siunissami inissiani nukissiamik atuinerup annikillisinneqarnissaa siunnerfigineqassaaq”.

Namminersorlutik Oqartussat inissiaataasa amerlanersaat danskit naalagaaffiata 1960-ikkunni aamma 1970-ikkunni sanaaraat. Ilaatigut tamanna pissutaalluni inissiani taakkunani taamani sanariaasiusoq aallaavigalugu nukimmik annertuumik, pingaartumik kiassarnermik atuisoqartarpoq. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataasa attartortittakkat 6.400-t missaanniittut amerlanersaat ukiut qulikkaat taakku ingerlanerini sananeqarsimmata, tamatumalu saniatigut amigartumik aserfallatsaaliorneqarsimmata, aamma illoqarfimmik nutarterinissamut iluarsaassinissamullu pisariaqartitsinermi piffissamut naleqquttunngortitsinissaq aallunneqarpoq.

Inissianik nutaanik sanasoqartillugu, imaluunniit inissianik pioreersunik iluarsaassisoqartillugu siunissami inissiami ataatsimi atuinerup annikinnerunissaa, tamatumalu malitsigisaanik mingutsitsinerup annikinnerunissaa siunnerfiusarpoq. Nukimmik atuinerup annikinnerulernerani, najugaqartunut aamma Namminersorlutik Oqartussanut nuannaarutaasumik, aamma inissiani aningaasaqarneq tamarmiusoq pitsaanerulersinneqartussaavoq. Tamatuma peqatigisaanik inissiat CO₂-mik aniatitsinerat annikillisinneqartussaavoq.

Tungaviusoq 3 pillugu

” Imermik kiassarnermillu atuinerit tamarmik attartukkanut immikkoortillugit akilerneqartassapput”.

Maannakkut inissiani amerlasuuni imermut kiassarnermullu akiligassat illuutini imaluunniit najugaqarfinni ataasiakkaani aningaasartuutitut ataatsimoortutut akilersinneqartarput. Tassalu najugaqartut nukissiamik atuinermi sipaartut akiliinikinnerusarnikkut akissarsitinneqarneq ajorput, tamatumalu peqatigisaanik allat atuivallaarutaannut akileeqataasarlutik. Siunissami pisortat inissiaataani tamani immikkut akiliisalernissaq siunertarineqarpoq, taamaalillunilu najugaqartut tamarmik immikkut namminneerlutik atukkaminnuinnaq akiliisalissapput, taamaalillunilu nukissiamik sipaagaqarnissamut kajumissuseq annertunerulissalluni. Nutaanik sanaartornermi aammalu iluarsaassinerup kingorna inissiat tamarmik allannguiffineqassapput, taamaalillunilu imermik kiassarnermillu pilersuinermi inissiani ataasiakkaani uuttuutit malillugit, aammalu suliffeqarfimmut pilersuiviusumut toqqaannartumik akiliisitsisoqartalissaaq. Ininut ataatsimoorussanut aningaasartuutit immikkoortinneqassapput.

Tunngaviusoq 4 pillugu

"Najukkani ukiumoortumillu suliassanut pilersaarutit aqutigalugit iluarsaassinissamut isaterinissamullu periusissaq piviusunngortinneqartassaaq".

Namminersorlutik Oqartussat nuna tamakkerlugu inissianik pigisaqarput, aammalu inissiat aserfallatsaaliorneqarnerminni pitsaassusii assigiinngitsorujussuupput. Inissiat pitsaassusiini aamma nunami, soorlu avannaata kujataatalu akornanni silap pissusiisa assigiinnginnerat ersippoq. Aamma illoqarfinni nunaqarfinnilu ataasiakkaani inissianik pisariaqartitsineq assigiinngissuteqartorujussuuvuq.

Illoqarfinni inissarsuaqartuni illoqarfinniit nuuttarneq pissutigalugu isaterisoqartussaavoq, aammalu illoqarfinni nunaqarfinnilu illunik inoqanngitsunik "nillertinneqarsimasunik" peqarpoq, kiisalu sumiiffinni allani, pingaartumillu illoqarfinni annerni inissianik pisariaqartitsineq annertusiartorluni.

Taamaattumik suliassani nutaani tamani inissiaqarfinnik ineriartortitsinermi najukkani pissutsit tunngaviusumik aallaaviusussaapput. Tamatuma kingunerisaanik inissiat amerlassusiinut, suussusiinut aammalu iluarsaassinissamut/isaterinissamut/nutaanik sanaartornissamut aallaaviusussanut aamma najukkami pissutsit, soorlu inissaaleqineq imaluunniit sinnilinnik inissiaateqarneq, innuttaasut ineriartornerat, inuussutissarsiornermi tunngaviusut, namminersortut suliniutaat aningaasaqarnerlu tunngavigineqartussaapput.

Sumiiffinni ineriartorfiusuni nutaanillu suliffissaqartitsiviusuni inissialiortitertoqassaaq, kisiannili illoqarfinni nunaqarfinnilu inuerukkiartortuni inissiat pigineqartut ikilisinneqartussaallutik. Allatut oqaatigalugu periusissami iliuusissatut pilersaarutit ingerlaavartumik ineriartortinneqarnissaat naleqqussarneqarnissaallu, taamaalillutillu maannakkorpiaq najukkamilu pisariaqartinneqartunut naleqquttunngortinneqarnissaat pisariaqarpoq.

Taamaattumik periusissaq pissusiviusut pillugit nalunaarusiat nutartikkat tunngavigalugit najukkani ukiumoortumilu suliassanut pilersaarutit aqutigalugit piviusunngortinneqartassaaq, tamatumalu peqatigisaanik misilittakkat, siornatigut suliaasartut aqutigalugit anguneqarsimasut atoqqinneqarnissaat periarfissinneqartassalluni.

Tunngaviusoq 5 aamma 6 pillugit

"Aningaasat inissiamik nutaamik sananermi akiusumit appasineruppata aatsaat inissiani ullutsinnut naleqquttumik pitsaassuseqalersinnaasuni iluarsaassisoqartassaaq" aamma

"Inissaaleqiffiusuni inissiat isaterneqartut inissianik nutaanik taarsersorneqassapput".

Inissianit pioreersunit amerlasuut aserfallassimasorujussuummata, aammalu sannaat ilusiligaanerallu piffissamut naleqqukkunnarsimasorujussuummata, iluarsaannissaat ullutsinnullu naleqquttunngorlugit pitsaassuseqalersinneqarnissaat akisuujujussaavoq. Taamaattumik Namminersorlutik Oqartussat inissiaatat ineriartortinneqassappata, nutaanik sanaartorneq iluarsaassinerlu kattunneqartariaqarput. Tassalu inissiat piffissamut naleqqutinnginnerpaat aserfallassimanerpaallu najukkani pisariaqartitat malillugit illoqarfinnik nutarterinermut peqatigitillugu isaterneqassapput.

Ullutsinnut naleqquttunngortitsinissamut pissutsit minnerpaamik uku ilaatinneqartussaapput: Ilusiligaaneq inillu aggorneri, isaarissat, illut silataasa qalliutaat, teknikkimut atortulersuutit, init masattuleriffiit, silaannarissaatit, pissutsit avatangiisinut tunngasut aamma aningaasaqarnermut tamarmiusumut eqqarsaatigisassat (iluarsaassinermut aningaasartuutit siunissamilu ingerlatsinermut aningaasartuutissat).

Iluarsaassinermi inissiat assersuutigalugu illuliornermut malittarisassani aammalu sarfamut sakkortuumut malittarisassani il.il. aalajangersakkanik naammassinnittussaanerannit tunngavissaq sakkortunerulersinneqarpoq.

Tunngaviusoq 7 pillugu

”Illut uiguleriit inissiaruillu kisimik iluarsaanneqassapput”.

Namminersorlutik Oqartussat inissianik assigninngitsunik arlalinnik pigisaqarput, ilanngullugit illut uiguleriit, inissiaruut kiisalu illut ilaqutariinnut ataatsinut inissiat illullu affarleriit. Illut uiguleriit inissiaruillu kisimik iluarsagassatut toqqarneqarput. Illut ilaqutariinnut ataatsinut inissiat illullu affarleriit inuerukkaangamik, imaluunniit attartortut ”Attartortumiit piginnittumut” aaqqissuussineq malillugu inissiamik tigusinissaminnik kissaateqaraangata tunineqartassapput.

Tunngaviusoq 8 pillugu

”Inissiat atasinnaasut illersorsinnaasullu kisimik iluarsaanneqassapput”.

Suliassanik ataasiakkaanik pilersaarusionerme, toqqartuinerme suliaqarnermilu aaqqiissutissat piujuarsinnaasut eqqarsaatigineqartassapput. Piujuarsinnaassutisimik naliliinerit aalajangersimasut suliarineqassapput, taakkulu minnerpaamik avatangiisinut nukissiuuteqarnermullu naliliinernik, teknikkimut aningaasaqarnermullu naliliinernik, kiisalu isumaginninnermi kulturimilu pissutsinik naliliinernik imaqqassapput. Piujuarsinnaassutisimik naliliinernut CO₂-mik annikillisisinissaq ilaatinneqassaaq, tassanilu suliassani ataasiakkaani nunat tamalaat akornanni sukkuunniit isumaqatigiisutaasut annertoqataannik CO₂-mik sipaagaqarnissaq siunertarineqarpoq.

2012-imi marsimi

Suliassani aalajangersimasuni atortussanik toqqaanermi ilaatigut piujuarsinnaassuseq pingaartinneqassaaq, kisiannili aamma "Cradle to Cradle"-mik atuinissaq tunngavigineqassalluni, tassanilu siunertaavoq avatangiisit, kisiannili aamma teknikkikkut maannakkorpiaq pissarsiarineqarsinnaasut pitsaanerpaat toqqarneqarnissaat.

Cradle to Cradle-mi, "Siniffeeqqamiit Siniffeeqqamut" nutserneqartumi, naatsumik oqaatigalugu eqqagassatta siunissami kinguaariinnut tulliuttunut tunisassiatut, tunisassiassatut inuussutissatullu peqqinnartut atorneqalernissaat siunnerfigalugu inooriaatsitsinnik nutaaliaasunillu atuinitsinnik ilusilersuinissarput tunngavigineqarpoq.

Tunisassiat atorneqarfimmik naaneranni igitassanngortussat, mingutsitsisussat eqqaavissuarnullu immiissutaasussat tunisassiarinissaannut taarsiullugu, 'inuunerup ingerlanera tamakkerlugu' tunngavigalugu ilusilersuinissaq aallunneqarpoq.

Cradle to Cradle-mi akornusiisinaannginnerusunik sanaartornissaq imaluunniit inooriaatsimut atuinikinneruffiusumut uternissaq pineqanngilaq, kisiannili tunisassianik, illunik, allaammi illoqarfinnik ilivitsuusunik, inuunerup ingerlaneranut iluaqutaasussanik, kiisalu siunissami kinguaariit tulliuttut tunisassiornermi tunngavissaannik suleriaatsinillu peqqinnartunik uummaarissunillu pilersorneqarfissaannik pilersitsinissaq pineqarpoq.

Cradle to Cradle ukununnga aalajangersimasumik atorneqarsinnaavoq:

- atortunik toqqartuisarnermut, uumassuseqatigiit kaaviiarnerinut ilasinnaasunik,
- atortunik avatangiisinut artorsartitsinnginnerpaanik toqqartuinnermut, aamma
- atortunik akuleriisillugit sanaartugaanngitsunik salliutitsinissamut, taamaaliornikkut atueqqinnissamut periarfissat annertusissammata.

Nutaanik sanaartornermut iluarsaassinermullu atortunik toqqartuinnermi sanaartornermi atortut atasinnaassusissaattut naatsorsuutigineqartut, taamatullu illup piunerani ingerlatsinermut aningaasartuutissat isiginiarneqassapput. Tassani pingaartumik atortut, aningaasaqarneq tamarmiusoq isigalugu ukiut 50-it sinnerlugit atasinnaassusillit toqqarneqartassapput.

Inissiani nukissiuutinik atuinermi annikillisinneqarnissaa piujuarsinnaassutsimik naliliiniarnermi pingaarutillit ilagaat. Taamaattumik aaqqiissutissat nukissiuutinik eqqortumik atuiffiusut toqqarneqarnissaat anguniarneqassaaq. Illut iluarsagassatut toqqarneqartut iluarsaanneqareernerminni, illuliornermi malittarisassani nukissiuuteqarnermut piumasarisaasunut naammassinniffiussapput.

2012-imi marsimi

Iluarsaassinnermut atatillugu inissiat PCB-nik akoqarnersut oqoqarnersullu misissorneqassapput, aammalu aaqqiissutissanik toqqaanermi inissiat iluisa silaannarinnerulernissaat qulakkeerneqassaaq.

Tunngaviusoq 9 pillugu

"Inissiat imminnut qanillutik/atallutik sananeqarsimasut 50-it tikillugit toqqarneqarsinnaapput".

Inissianik iluarsagassanik toqqartuinnermi, sapinngisamik illut amerlanerpaamik 50-inik inissiatallit ataqatigiit imminnulluunniit assersuunneqarsinnaasut toqqartorneqassapput, taamaalillunilu sumiiffimmut pilersuinnermut aqquersuutit iluarsaassinnermut peqatigitillugu iluarsaanneqarsinnaanissaat eqqarsaatigineqassaaq. Suliap aqunneqarnerani sularineqarneranilu pitsannguinnissaq sipaagaqarnissarlu anguniarlugu taamaalortoqassaaq. Tamatumani aamma siunissami atuisarnerit atuineq malillugu immikkut akiliisitsisalernissamut tunngaveqarneq tapersorsorneqarsinnaavoq.

Kiisalu illunik toqqartuinnermi ilaatigut kuuffeqarfiit taakkulu iluarsaanneqarsinnaanerat eqqarsaatigalugu kommunimut, kiisalu innaallagissamik, imermik kiassarnermillu pilersuinnermi iluarsaassisinnaaneq allangortitsisinnaanerlu eqqarsaatigalugu Nukissiorfinnut ataqatigiissaarinissaq pingaaruteqarpoq.

Tunngaviusoq 10 pillugu

"Iluarsaassinnerup naammassinerani ineqarnermut akiliummi akiviusut tunngavigineqarnissaat, taamaalillunilu siunissami ingerlatsinnermut ingerlaavartumut aamma aserfallatsaaliuinnermut pilersaarutaasumut naammattumut immikkoortitsisoqarnissaa qulakkeerneqassaaq".

Suliassanik aalajangersimasunik toqqartuinnermi, aningaasaqarnermut tamarmiusumut tunngaviusut atorineqassapput, aammalu suliassat sivikinnerpaamik ukiuni 50-ini atasinnaanissaat aallaavigalugu nalilersorneqassapput, atortunillu atuinnermi nungusaataanngitsumik kaaviiartitsinnissaq ilaatinneqassaaq. Sapinngisamik teknikkimut aaqqiissutissat, ingerlatsinnermi aserfallatsaaliuinnermilu sapinngisamik aningaasartuutikiffiunerpaasut atorineqassapput, aammalu aaqqiissutissat misilittarlugaassapput nunanilu issittuni atukkatsinnut naleqqussagaassallutik.

Iluarsaassinnerup naammassinerani inissiat nungullarnissaat akiorniarlugu, akiviusut tunngavigalugit ineqarnermut akiliisitsisoqartassaaq, tassanilu pilersaarutaasumik piffissaligaasumillu aserfallatsaaliuinissamut naammattunik immikkoortitsisarnissaq eqqarsaatigineqassaaq. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap nalunaarusiaani 2011-imeersumi inassutigineqartutut nutaanik sanaartornermi iluarsaassereernermilu illoqarfinni pineqartuni najugaqarfinnik immikkoortunik, akiviusut tunngavigalugit ineqarnermut akiliisitsiviusartunik pilersitsisoqassaaq.

Tunngaviusoq 11 pillugu

”Kommuni suliap ingerlanerani peqataatinneqartassaaq”.

Illoqarfinni killeqartunik nunaminertaqartuni inissiarsuit arlariinnik qulerillit sanaartorneqassapput, illoqarfinnilu minnerusuni inissaqartitsiviulluurtuni illut eqimattat pukkitsut, pingasut tikillugit quleriisut sanaartorneqarnissaat piumaneqarneruvoq. Erseqqissaatigineqassaarli, nutaanik sanaartorneq isaterinerlu kommunit ataasiakkaat oqaloqatigalugit, aammalu kommunini pilersaarutit, init quleriit qassiunissaannut il.il. maleruagassiuiffiusut malillugit ingerlanneqarmat.

Tunngaviusoq 12 pillugu

”Attartortunut eqqorneqartunut attortunut tunngasunik iliuusissanut pilersaarusiussisoqassaaq”:

Illoqarfinnik nutarterinerni, iluarsaassinerni isaterinernilu sulianit allanit misilittakkat tunngavigalugit paasissutissiisarnermi periusissaq suliarineqassaaq, taamaattumik attartortut ataasiakkaat apersorneqassallutik, attartortullu ataasiakkaat pillugit iliuusissanut pilersaarusiortoqassalluni.

Iluarsaassinerni attartortut ilisimatinneqartassapput, aammalu iluarsaassinerit sunniutissaat pillugit ilisimatinneqassallutik, taakkunungalugu inissiamit nuukkallarsinnaaneq, siunissami ineqarnermut akiliutissap annertussusissaa aammalu nammineerluni kissaatigisamik nuunnissamut periarfissat imaluunniit iluarsaassinerup naammassinerani ”attartortumiit piginnittumut” aqqissuussineq malillugu inissiamik pisisinnaanermut periarfissat ilaatinneqarput.

ILANNGUSSAQ B – Inissianut aningaasartuutit isaterinnermut taartissanillu sanaartornermut agguarneqarnerat

Takussutissiaq B.1 – Inissianut aningaasartuutit agguarneqarnerini missingersuutitut kisitsisitaliussat, mio. koruuninngorlugit

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sanaartornermut aningaasartuutit katillugit	249	248	250	251	254	247	251	256	250	256	252	254	253	248
Qaqortumi inissiat taartissat	21	12	21	12		12	21	12	21	12	21	12	21	12
Nuummi inissiat taartissat	85	85	65	85	85	65	85	85	75	85	75	70	70	85
Sisimiuni inissiat taartissat	63	21	21	21	21	42	21	21	21	21	21	42	21	21
Ilulissani inissiat taartissat	42	21	21	21	21	21		21	21	21	21	21	42	21
Sumiiffinni assigiinngitsuni [allani] taartissanik sanaartornerq	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Kommunit illuliassaasat – sumiiffiit assigiinngitsut	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Taartissanik sanaartornerq katillugit	234	162	151	162	150	163	150	162	161	162	161	168	177	162
Qaqortumi isaterineq		10		10		10		10		10		10		10
Narsami isaterineq		5	5	5			5	5	5					
Paamiuni isaterineq			8	8	8	8		8	8	8				
Nuummi isaterineq	15	15	15		15		15	15		15	15	15		15
Maniitsumi isaterineq				10	10	10	10		5	5	5	5	5	5
Sisimiuni isaterineq			15		15		15		15		15		15	
Ilulissani isaterineq			10		10		10		10		10		10	
Sumiiffinni assigiinngitsuni [allani] isaterineq		10		10		10		10		10		10		10
Isaterineq katillugit	15	40	53	43	58	38	55	48	43	48	45	40	30	40
Nanortalimmi iluarsaassineq		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Qaqortumi iluarsaassineq		8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Narsami iluarsaassineq		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Paamiuni iluarsaassineq		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Nuummi iluarsaassineq														

2012-imi marsimi

Maniitsumi iluarsaassineq		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Sisimiuni iluarsaassineq		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Aasianni iluarsaassineq		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Ilulissani iluarsaassineq		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Tasiilami iluarsaassineq		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Sumiiffinni assigiinngitsuni [allani] iluarsaassineq		10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Iluarsaassineq katillugit	0	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46	46

Najoqqutarisaq: Ineqarnermut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfik

ILANNGUSAQ C – Isertitanik misissueqqissaarneq – ullumikkut iluarsaasseqqinnerullu kingorna

Takussutissianut nassuiaatit

Isertitat ilanngaaserneqanngitsut:	Akissarsiat + aningaasaatinit isertitat + suliffeqarfimmit sinneqartoorutit
Akilaraareernermi ukiumut isertitat:	Isertitat ilanngaaserneqanngitsut aamma akilaraarutit inaarutaasut akilerneqarsimasut assigiinngissutaat
Ukiumut aningaasat atorsinnaasat:	Akilaraarutit – ernianut aningaasartuutit (reakkreditimut aamma aningaaserivimmuut taarsigassarsiat il.il.) – kattuffimmut akiliutit – namminerisamut pensionisiassanut akiligassat - meeqqanut akilersuutit akilerneqareernerini ukiumut isertitat
Qaammammut isertitat/ aningaasat atorineqarsinnaasut:	Ukiumut isertitat 12-inut agguarlugit
Isertitanut akiliisinnaassutsimik naliliiffiusunut sanilliullugu qaammammut sinneqartoorutit:	Aningaasat qaammammut atorsinnaasat – Inissiamik nammi- neerluni pigisamik pisinissamut isertitassatut piumasarineqartut

Misissuinermi akilaraartartut, Kalaallit Nunaanni kommunini sisamaasuni najugaqartut tamarmik ilaatinneqarput.

Inissianik piginnittunut "Ukiumut aningaasat atorsinnaasat" tassaapput taarsigassarsiat (reakkreditimut erniat), tassalu ineqarnermut akiligassat akilerneqareernerini aningaasat sinneruttut. Attartortunut ineqarnermut akiliutit akilerneqartut taakku ilaatinneqanngillat.

Attartortunut inissiamik pisinnaasunut "Isertitanut akiliisinnaassutsimik naliliiffiusunut sanilliullugu qaammammut sinneqartoorutit" tassaapput aningaasat, aningaasartuutit nikerartut aalajangersimasullu tamarmik akilerneqareernerini sinneruttut (takuuk ilanngussami takussutissiaq 11-12). Aningaasat sinneqartoorfiuppata sipaagaqarnissaq inissaqarpoq. Aningaasat 0-iuppata, isertitat atorlugit

2012-imi marsimi

anigaasartuutit aalajangersimasut matoqqatarneqarsinnaapput, aammalu inissiamut taarsigassarsisoqassappat anigaasanik atugassaqarnissaq pisariaqartinneqarpoq. Inuit inissiamik pisisinnaasut 0-imik amerlanerusunilluunniit sinneqartoortussaapput.

Takussutissiaq 1-2. Aappariit katissimangitsullu inissiami namminerisamik pigisami najugaqareersut (inissiaq nammineerluni pigisaaq, BSU-mit taarsigassarsilluni illu) imaluunniit atorfeqartinneqarnerminni akeqanngitsumik ineqartinneqartut isertitaat

Ilanngussami takussutissiaq 1. Aappariit katissimasut inissiami namminerisamik pigisami najugaqareersut (inissiaq nammineerluni pigisaaq, BSU-mit taarsigassarsilluni illu) imaluunniit atorfeqartinneqarnerminni akeqanngitsumik ineqartinneqartut

Aappariit inissiami nammin eq pigisami najugallit	Aappariinnut koruunit agguaqatigiissillugit					
	Isertitat ilanngaasereqanngitsut	Akileraareernermi ukiumut isertitat	Aningaasat ukiumut atorsinnaasat	Akileraareernermi qaammammut isertitat	Aningaasat qaammammut atorsinnaasat	
BSU-mit taars. illu	556	436.860	298.168	279.835	24.847	23.320
Kujalleq	52	474.911	321.641	301.432	26.803	25.119
Sermersooq	120	445.139	302.950	283.109	25.246	23.592
Qaasuitsup	335	434.976	295.721	278.406	24.643	23.201
Qeqqata	49	389.091	278.278	258.665	23.190	21.555
Realkredit	838	873.247	585.982	473.570	48.832	39.464
Sermersooq	521	933.171	629.526	499.998	52.461	41.667
Kujalleq	89	806.752	527.247	444.539	43.937	37.045
Qeqqata	126	760.256	513.818	428.817	42.818	35.735
Qaasuitsup	102	764.759	503.958	419.190	41.997	34.933
Realkredit/BSU-mit taars. illu	4	839.051	546.487	456.486	45.541	38.041
Sermersooq	1	1.020.891	687.957	523.375	57.330	43.615
Kujalleq	2	853.267	540.075	469.041	45.006	39.087
Qaasuitsup	1	628.779	417.843	364.487	34.820	30.374
Akeqanngitsumik ineqartitaaneq	29	795.955	474.747	474.946	39.562	39.579
Sermersooq	21	839.571	502.991	502.423	41.916	41.869
Kujalleq	1	781.805	468.041	465.861	39.003	38.822
Qaasuitsup	4	743.735	422.898	444.968	35.241	37.081
Qeqqata	3	564.990	348.410	325.603	29.034	27.134
Katinneri pingaernerit	1.427	701.552	471.470	398.065	39.289	33.172

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasissutissaatai

Nassuiaat: Inunnut inissiami nammineerluni pigisami najugaqartunut tunngavissatut BSU-mit imaluunniit realkreddittimit taarsigassarsiaqarnerisut misissorneqarpoq.

Ilanngussami takussutissiaq 2. Inuit katissimangitsut inissiami namminerisamik pigisami najugaqareersut (inissiaq nammineerluni pigisaaq, BSU-mit taarsigassarsilluni illu) imaluunniit atorfeqartinneqarnerminni akeqanngitsumik ineqartinneqartut

Aningaasalersueriaa seq/kommuni najugaq	Katissimann gitsut inissiami nammineq pigisami najugallit	Inummut ataatsimut koruunit agguaqatigiissillugu				
		Isertitat ilanngaa serneqan ngitsut	Akilerareer nermi ukiumut isertitat	Aningaasat ukiumut atorsinnaas at	Akilerareer nermi qaammam mut isertitat	Aningaasat qaammamut atorsinnaasat
BSU-mit taars. illu	453	228.610	144.535	153.721	12.810	12.045
Kujalleq	73	251.206	157.322	165.970	13.831	13.110
Qaasuitsup	214	237.895	149.190	158.213	13.184	12.433
Qeqqata	62	218.353	141.519	151.844	12.654	11.793
Sermersooq	104	199.760	127.779	136.998	11.417	10.648
Akeqanngitsumik ineqartitaaneq	99	448.565	240.364	254.878	21.240	20.030
Kujalleq	5	712.032	361.136	391.764	32.647	30.095
Qeqqata	11	522.724	266.514	261.418	21.785	22.210
Sermersooq	54	483.454	265.003	281.353	23.446	22.084
Qaasuitsup	29	310.044	163.744	179.499	14.958	13.645
Realkredit	838	443.865	231.653	297.889	24.824	19.304
Sermersooq	587	480.771	249.427	323.532	26.961	20.786
Qeqqata	93	390.458	208.988	259.555	21.630	17.416
Kujalleq	66	377.365	197.538	247.837	20.653	16.461
Qaasuitsup	92	310.082	165.636	208.931	17.411	13.803
Realkredit/Akeqann gitsumik ineqartitaaneq	5	425.191	187.267	265.100	22.092	15.606
Qeqqata	1	577.086	337.612	359.148	29.929	28.134
Sermersooq	3	432.465	156.129	283.799	23.650	13.011
Qaasuitsup	1	251.475	130.335	114.956	9.580	10.861
Katinneri pingaernerit	1.395	374.232	203.822	247.903	20.659	16.985

Najoqqutarisaq: Akilerarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akilerarutitut isertitanullu paasisutissaatai

Nassuiaat: Inunnut inissiami nammineerluni pigisami najugaqartunut tunngavissatut BSU-mit imaluunniit realkredittimit taarsigassarsiaqarnerisut misissorneqarpoq.

Takussutissiaq 1-2-mi katissimallutik aapparit inuillu katissimangitsut inissiami nammineerluni pigisami najugaqartut (inissiaq nammineerluni pigisaaq, BSU-mit taarsigassarsilluni illut) imaluunniit atorfeqartinneqarnerminni akeqanngitsumik ineqartinneqartut amerlassusii takutinneqarput. Inissiat nammineerluni pigisat ilaatigut realkredittimit aningaasalersugaapput. Inissianik piginnittut taakku aamma nalinginnaasumik tamatuma peqatigisaanik pisortanit 10/40/50-imik taarsigassarsitinneqartarput.

Takuneqarsinnaavoq inissiamik nammineerluni pigisami najugaqarnermi inuit katissimangitsut aningaasat atorsinnaasaat 19.000 koruunerpiaasut aammalu aappariit aningaasat atorsinnaasaat 39.000 koruuniullutik. Aningaasat atorsinnaasat tassaapput realkredittimut erniat (ineqarnermut akiliutit) akilerneqareernerini sinneruttut. Taamaattumik ilaqtariinnut taakkununga aningaasat atorsinnaasat naammammata, pisortanit taarsigassarsiat erniaqanngitsut akilersugassaanngitsullu pisariaqartinneqanngillat. Eqqaamaneqassaaq inissiamut nammineerluni pigisamut ataatsimut pisortanit taarsigassarsiarititassat 587.500 koruuninut amerlanerpaaffilerneqarmata. Taamaattumik erniat akilersuutillu amerlanngillat. Tapiissutit naammattumik siunnerfeqartinneqarsimasutut isikkoqanngillat.

Takussutissiaq 3-4. Aappariit kisermaallu inissiani attartortittakkani najugallit isertitaat aningaasallu atorsinnaasaat

Ilanngussami takussutissiaq 3. Aappariit katissimasut inissiami attartortittakkami najugallit

Kommuni/ Distrikki	Aappariit amerlass usii	Aappariinnut koruunit agguaqatigiissillugu				
		Isertit ilanngaaser neqanngitsu t	Akilerare ernermi ukiumut isertit	Aningaasat ukiumut atorsinnaasat	Akilerareer nermi qaammam mut isertit	Aningaasat qaammam ut atorsinnaasa t
Sermersooq	2.013	548.410	363.241	349.661	30.270	29.138
Qeqqata	1.142	436.015	301.479	287.893	25.123	23.991
Kujalleq	853	367.713	254.734	245.010	21.228	20.418
Qaasuitsup	2.140	359.953	251.148	242.645	20.929	20.220
Nuuk	1.458	627.726	409.590	393.880	34.132	32.823
Ivittuut	17	598.534	370.348	353.074	30.862	29.423
Sisimiut	678	464.903	317.384	304.167	26.449	25.347
Maniitsoq	464	393.803	278.238	264.112	23.186	22.009
Ilulissat	598	402.450	275.152	263.027	22.929	21.919
Qaqortoq	343	396.591	270.508	259.527	22.542	21.627
Paamiut	202	379.011	267.083	259.189	22.257	21.599
Narsaq	248	390.556	269.567	257.368	22.464	21.447
Qasigiannuit	159	381.691	263.873	257.018	21.989	21.418
Qeqertarsuaq	120	383.456	265.476	253.580	22.123	21.132
Aasiaat	450	371.725	256.856	249.971	21.405	20.831
Uummannaq	288	341.639	241.338	232.953	20.111	19.413
Kangaatsiaq	74	339.920	239.813	232.380	19.984	19.365
Nanortalik	255	315.498	225.086	219.456	18.757	18.288
Tasiilaq	278	309.172	224.030	216.488	18.669	18.041
Upernavik	362	301.005	218.065	212.894	18.172	17.741
Ittoqqortoormiit	43	275.771	203.483	200.081	16.957	16.673
Qaanaaq	86	262.134	195.716	190.025	16.310	15.835
Kommunit	17	797.663	539.934	523.152	44.995	43.596

avataanni						
Danskit cpr-iinik pillit	26	292.053	195.081	179.676	16.257	14.973
Katinneri pingaarnert	6.166	438.192	298.572	287.275	24.881	23.940

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasissutissaatai

Nassuiaat: Kisitsisinut taakkununga inuit piginneqatigiilluni inissiani najugaqartut imaluunniit illuutiminnik akiliisimasut ilaatinneqarsimasinnaapput. Taanna inerniliineri missiliorneqarpoq.

Ilanngussami takussutissiaq 4. Inuit katissimannigitsut inissiani attartortittakkani najugallit

Kommuni/ Distrikki	Katissim anngitsu t katillugit	Isertitat ilanngaaser neqanngitsu t	Inummut ataatsimut koruunit agguaqatigiissillugu			
			Akileraare ernermi ukiumut isertitat	Aningaasat ukiumut atorsinnaasat	Akileraareer nermi qaammam mut isertitat	Aningaasat qaammam ut atorsinnaasa t
Sermersooq	12.424	174.366	114.609	111.238	9.551	9.270
Qeqqata	5.300	146.323	101.203	98.586	8.434	8.215
Qaasuitsup	8.870	121.354	84.036	82.320	7.003	6.860
Kujalleq	4.557	108.147	75.445	73.711	6.287	6.143
Ivittuut	141	391.068	245.728	238.425	20.477	19.869
Nuuk	9.161	192.645	129.176	125.314	10.765	10.443
Sisimiut	3.472	151.314	105.277	102.614	8.773	8.551
Maniitsoq	1.801	137.364	97.557	95.090	8.130	7.924
Ilulissat	2.669	139.367	96.390	93.991	8.032	7.833
Ittoqqortoormiit	236	130.961	93.424	92.131	7.785	7.678
Qeqertarsuaq	435	130.278	92.043	89.768	7.670	7.481
Qasigiannugit	591	123.637	87.978	86.060	7.332	7.172
Paamiut	988	119.259	86.687	85.263	7.224	7.105
Aasiaat	2.189	122.246	85.688	84.095	7.141	7.008
Narsaq	1.023	120.969	85.495	83.522	7.125	6.960
Uummannaq	1.183	114.574	82.905	81.580	6.909	6.798
Qaqortoq	2.227	117.014	81.769	79.906	6.814	6.659
Qaanaaq	392	100.586	73.959	73.221	6.163	6.102
Tasiilaq	1.397	101.631	73.721	72.507	6.143	6.042
Upernavik	1.125	92.518	69.161	68.183	5.763	5.682
Nanortalik	1.092	94.690	68.914	67.950	5.743	5.663
Kangaatsiaq	283	91.628	67.726	66.933	5.644	5.578
Kommunit avataanni	326	404.553	271.617	265.169	22.635	22.097
Danskit cpr-iinik pillit	838	135.146	88.295	83.745	7.358	6.979
Katinneri pingaarnert	31.569	148.583	102.575	99.983	8.548	8.332

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasisutissaatai

Nassuiaat: Kisitsisinut taakkununga inuit piginneqatigiilluni inissiani najugaqartut imaluunniit illuutiminnik akiliisimasut ilaatinneqarsimasnaapput. Taanna inerniliinermissi missiliorneqarpoq.

Takussutissiaq 5-7. Innuttaasut ullumikkut niuernermit atugassarititaasut atorlugit inissianik imminnut pilersorsinnaassusiat

Ilanngussami takussutissiaq 5. Aappariit inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 110 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii (ilaqutariit 2)

Kommuni/ Distrikti	Aappariit inissiamik nammineerlu ni pigisamik 110 m ² -mik pisisinnaasut	Aappariinnut koruunit agguaqatigiissillugu				Isertitanit akiliisinnaassut simik naliliinermit qaammammut sinneqartoorut it
		Isertitat ilanngaase rneqanngi tsut	Akileraare ernermit ukiumut isertitat	Akileraare ernermit qaammam mut isertitat	Aningaasat qaammammut atorsinnaasat	
Sermersooq	394	1.190.209	740.285	61.690	59.864	20.666
Qaasuitsup	133	946.228	581.491	48.458	47.045	9.046
Qeqqata	108	994.070	629.158	52.430	49.871	11.415
Kujalleq	55	985.388	604.088	50.341	48.598	10.600
Nuuk	363	1.203.727	747.871	62.323	60.609	21.411
Sisimiut	77	1.007.832	635.209	52.934	50.533	12.077
Ilulissat	43	994.605	607.500	50.625	48.891	10.893
Aasiaat	40	927.281	567.545	47.295	46.301	8.302
Maniitsoq	31	959.888	614.127	51.177	48.227	9.771
Qaqortoq	28	905.739	555.390	46.283	44.913	6.914
Narsaq	16	1.012.729	626.931	52.244	49.481	11.482
Upernavik	15	862.302	533.387	44.449	43.665	5.666
Tasiilaq	13	1.036.610	655.794	54.649	51.620	12.422
Qasigiannuit	12	889.704	549.714	45.810	45.388	7.389
Uummannaq	11	949.229	587.040	48.920	47.742	9.743
Nanortalik	11	1.148.361	694.819	57.902	56.695	18.696
Paamiut	10	1.027.753	654.106	54.509	51.841	12.643
Qeqertarsuaq	8	1.039.735	650.872	54.239	49.743	11.744
Ivittuut	5	963.683	592.210	49.351	46.805	7.607
Kangaatsiaq	4	904.685	563.036	46.920	44.957	6.958
Ittoqqortoormiit	1	968.962	638.254	53.188	51.185	11.988
Katinneri pingaernerit	688	1.095.782	681.185	56.765	54.930	16.176

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasisutissaatai

Ilanngussami takussutissiaq 6. Aappariit inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 85 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii (ilaqutariit 3)

Kommuni/ Distrikti	Aappariit inissiamik nammineer luni pigisamik 85 m ² -mik pisisinnaas ut	Aappariinnut koruunit agguaqatigiissillugu				
		Isertitat ilanngaase rneqanngi tsut	Akileraar eernermi ukiumut isertitat	Akileraaereer nermi qaammam mut isertitat	Aningaasat qaammammut atorsinnaasat	Isertitanit akiliisinnaassutsi mik naliliiner mi qaammammut sinneqartoorutit
Sermersooq	575	1.041.106	654.229	54.519	52.638	18.269
Qaasuitsup	229	841.512	523.603	43.634	42.121	8.848
Qeqqata	192	863.368	552.883	46.074	43.827	9.974
Kujalleq	93	870.303	540.397	45.033	43.271	9.998
Nuuk	519	1.057.224	663.521	55.293	53.476	19.107
Sisimiut	136	870.670	555.738	46.312	44.236	10.382
Ilulissat	71	883.558	547.557	45.630	43.487	10.214
Aasiaat	64	839.133	519.101	43.258	42.189	8.916
Maniitsoq	56	845.636	545.951	45.496	42.835	8.981
Qaqortoq	46	822.864	510.836	42.570	41.161	7.889
Narsaq	29	878.456	549.086	45.757	43.344	10.071
Paamiut	25	835.768	538.215	44.851	42.994	8.626
Upernavik	24	792.971	494.372	41.198	40.487	7.214
Uummannaq	22	825.967	519.366	43.281	41.720	8.447
Qasigiannuit	22	798.657	498.600	41.550	40.782	7.509
Tasiilaq	20	931.799	593.635	49.470	46.512	12.143
Nanortalik	18	978.400	601.944	50.162	48.545	15.272
Qeqertarsuaq	16	859.671	541.574	45.131	42.419	9.146
Kangaatsiaq	7	806.793	507.366	42.281	40.871	7.599
Ivittuut	7	900.396	553.122	46.094	44.164	9.795
Qaanaaq	3	697.957	443.015	36.918	35.495	2.223
Ittoqqortoormiit	2	827.589	542.514	45.210	43.814	9.445
Katinneri pingaannerit	1.087	952.712	598.867	49.906	48.059	14.106

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasisutissaatai

Ilanngussami takussutissiaq 7. Kisermaat inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 65 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii (Ilaqutariit 1)

Kommuni/ Distrikti	Kisermaat inissiamik nammineer luni pigisamik 65 m ² -mik pisisinnaas ut	Inummut ataatsimut koruunit agguaqatigiissillugu				
		Isertitat ilanngaase rneqanngi tsut	Akileraar eernermi ukiumut isertitat	Akileraaereer nermi qaammam mut isertitat	Aningaasat qaammammut atorsinnaasat	Isertitanit akiliisinnaassut simik naliliiner mi qaammammut sinneqartoorut it

Sermersooq	2.579	471.489	297.875	24.823	24.020	8.380
Qaasuitsup	901	408.162	253.766	21.147	20.529	6.229
Qeqqata	761	436.934	278.664	23.222	22.546	6.953
Kujalleq	433	396.542	247.267	20.606	20.009	5.709
Nuuk	2.222	467.906	295.914	24.660	23.834	8.195
Sisimiut	529	432.326	275.713	22.976	22.329	6.736
Ilulissat	359	401.576	249.490	20.791	20.167	5.861
Qaqortoq	259	388.594	242.855	20.238	19.663	5.353
Aasiaat	244	422.502	262.166	21.847	21.225	6.925
Maniitsoq	229	447.437	285.151	23.763	23.070	7.477
Tasiilaq	104	435.267	276.280	23.023	22.476	6.836
Narsaq	103	411.468	256.402	21.367	20.682	6.382
Ivittuut	94	520.099	324.887	27.074	26.290	10.650
Uummannaq	93	392.219	244.816	20.401	19.859	5.559
Paamiut	70	429.516	273.605	22.800	22.206	6.566
Nanortalik	69	405.183	251.328	20.944	20.371	6.071
Upernavik	58	396.505	247.285	20.607	20.164	5.864
Qeqertarsuaq	51	432.667	271.293	22.608	21.487	7.187
Qasigiannugit	48	398.092	247.810	20.651	20.178	5.878
Qaanaaq	27	393.782	245.062	20.422	19.961	5.661
Ittoqqortoormiit	23	460.856	289.182	24.099	23.401	7.761
Kangaatsiaq	18	385.287	241.835	20.153	19.563	5.263
Katinneri pingaernerit	4.600	443.941	279.945	23.329	22.603	7.357

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasissutissaatai

Takussutissiaq 8-10. Akileraarnermi ineqarnermilu suliassaqarfinni ataatsimoortumik aaqqissuusseqqinnerup sunniutissai

Ilanngussami takussutissiaq 8. Aaqqissuusseqqinnerup kingorna – Aappariit inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 110 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii (ilaqutariit 2)

Kommuni/ Distrikki	Aappariit, aaqqissuusseq qinnerup kingorna inissiamik nammineerluni pigisamik 110 m ² -mik pisisinnaasut	Aappariinnut koruunit agguaqatigiissillugu			
		Akileraareerne rmi ukiumut isertitat	Akileraareerne mi qaammammut isertitat	Aningaasat qaammammut atorsinnaasat	Isertitanit akiliinnaasut simik naliliinermi qaammammut sinneqartoorut it
Sermersooq	398	801.532	66.794	64.956	22.428
Qaasuitsup	166	627.043	52.254	50.822	10.034

Qeqqata	117	670.295	55.858	53.414	12.083
Kujalleq	72	643.820	53.652	51.818	11.029
Nuuk	366	810.233	67.519	65.791	23.263
Sisimiut	84	674.663	56.222	53.974	12.643
Ilulissat	54	649.866	54.156	52.412	11.624
Aasiaat	48	617.311	51.443	50.444	9.655
Qaqortoq	35	605.149	50.429	48.917	8.128
Maniitsoq	33	659.176	54.931	51.987	10.656
Narsaq	22	656.062	54.672	52.179	11.390
Upernavik	18	584.452	48.704	47.975	7.186
Ummannaq	16	621.820	51.818	50.205	9.416
Nanortalik	15	716.098	59.675	58.057	17.268
Qasigiannugit	15	598.820	49.902	49.230	8.441
Tasiilaq	13	712.327	59.361	56.331	13.803
Paamiut	11	693.975	57.831	55.270	12.742
Qeqertarsuaq	10	687.742	57.312	53.454	12.665
Ivittuut	5	643.262	53.605	51.059	8.531
Kangaatsiaq	5	607.285	50.607	49.029	8.240
Ittoqqortoormiit	1	693.276	57.773	55.771	13.243
Katinneri pingaarnertit	751	727.320	60.610	58.785	16.995

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasisutissaatai aammalu nammineerluni naatsorsukkat

Ilanngussami takussutissiaq 9. Aaqqissuusseqqinnerup kingorna – Aappariit inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 85 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii (Ilaqtariit 3)

Kommuni/ Distrikki	Aappariit, aaqqissuusseqqin nerup kingorna inissiamik nammineerluni pigisamik 85 m ² - mik pisisinnaasut	Aappariinnut koruunit agguaqatigiissillugu			
		Akileraareer ermi ukiumut isertitat	Akileraareer nemi qaammam mut isertitat	Aningaasat qaammammut atorsinnaasat	Isertitanit akiliinnaassutsi mik naliliinermi qaammammut sinneqartoorutit
Sermersooq	618	693.481	57.790	55.934	19.159
Qaasuitsup	287	561.558	46.797	45.315	10.223
Qeqqata	204	593.677	49.473	47.150	10.662
Kujalleq	120	573.594	47.800	46.055	10.963
Nuuk	558	702.860	58.572	56.770	19.994
Sisimiut	140	600.588	50.049	47.901	11.414
Ilulissat	101	568.919	47.410	45.419	10.327
Aasiaat	74	565.820	47.152	46.081	10.989
Maniitsoq	64	578.559	48.213	45.505	9.017
Qaqortoq	60	547.996	45.666	44.143	9.051

Narsaq	36	585.967	48.831	46.552	11.460
Upernavik	30	535.277	44.606	43.839	8.747
Uummannaq	27	557.571	46.464	44.967	9.875
Paamiut	26	579.581	48.298	46.490	9.715
Nanortalik	24	619.031	51.586	50.087	14.995
Qasigiannugit	24	551.031	45.919	45.198	10.106
Tasiilaq	22	627.883	52.324	49.561	12.785
Qeqertarsuaq	19	582.893	48.574	46.197	11.105
Kangaatsiaq	9	547.571	45.631	44.012	8.919
Ivittuut	8	581.672	48.473	46.723	9.947
Qaanaaq	3	498.392	41.533	40.110	5.018
Ittoqqortoormiit	2	589.282	49.107	47.711	10.935
Katinneri pingaernerit	1.227	634.082	52.840	51.016	14.846

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasisutissaatai aammalu nammineerluni naatsorsukkat

Ilanngussami takussutissiaq 10. Aaqqissuusseqqinnerup kingorna – Inuit kisermaat inissiami attartortittakkami najugallit, inissiamik nammineerluni pigisamik 65 m²-mik pisisinnaasut amerlassusii

Kommuni/ Distrikti	Katissimanngitsut, aaqqissuusseqqin nerup kingorna inissiamik nammineerluni pigisamik 65 m ² - mik pisisinnaasut	Inummut ataatsimut koruunit agguaqatigiissillugu			
		Akileraareern ermi ukiumut isertitat	Akileraareer nermi qaammam mut isertitat	Aningaasat qaammammut atorsinnaasat	Isertitanit akiliisinnaassutsi mik naliliinermi qaammammut sinneqartoorutit
Sermersooq	2.426	330.499	27.542	26.716	9.108
Qaasuitsup	924	283.344	23.612	22.995	7.046
Qeqqata	694	311.902	25.992	25.250	7.642
Kujalleq	451	274.966	22.914	22.323	6.374
Nuuk	2.094	327.985	27.332	26.485	8.878
Sisimiut	477	309.724	25.810	25.075	7.467
Ilulissat	368	278.517	23.210	22.593	6.637
Qaqortoq	272	269.549	22.462	21.893	5.932
Aasiaat	251	292.485	24.374	23.739	7.790
Maniitsoq	214	316.502	26.375	25.672	8.064
Narsaq	107	285.038	23.753	23.078	7.129
Uummannaq	94	274.538	22.878	22.342	6.393
Tasiilaq	93	310.712	25.893	25.296	7.688
Ivittuut	92	355.937	29.661	28.870	11.262
Nanortalik	70	281.543	23.462	22.891	6.942
Paamiut	61	309.663	25.805	25.194	7.586
Upernavik	60	275.334	22.944	22.516	6.567
Qeqertarsuaq	52	303.140	25.262	24.153	8.204

Qasigiannuguit	49	277.295	23.108	22.626	6.677
Qaanaaq	29	270.093	22.508	22.065	6.116
Ittoqqortoormiit	20	329.160	27.430	26.708	9.100
Kangaatsiaq	18	272.065	22.672	22.082	6.133
Katinneri pingaernerit	4.421	310.614	25.885	25.140	8.046

Najoqqutarisaq: Akileraarnermut Aqutsisoqarfiup 2010-mi akileraarutitut isertitanullu paasisutissaatai aammalu nammineerluni naatsorsukkat

Takussutissiaq 11-12. Ullumikkut ilaqtariit aammalu inissiamik nammineerluni pigisamik pisinissamut akileraareernermi isertitassatut piumasaqaatit

Ilaqtariit akileraareernerminni isertitaat, ilaqtariit inissiamik nammineerluni pigisamik pisinnaanerannut ersertitsisorujussuusarput. Aalajangersimanerusumik oqaatigalugu isertitanut aningaasartuutit aalajangersimasut tamarmiusut peerneqareernerini aningaasat atorsinnaasat tunngavigalugit akiliisinnaassuseq uuttorneqartarpoq. Aningaasartuutit aalajangersimasut inissiamut aammalu biilinit taarsigassarsianut, innaallagissamut, imermut, kiassarnermut, sillimmasiissutitut, benziinamut, qamutitut mootorilinnut akitsuutitut il.il. tunngasuusarput. Ilaqtariit paaqqinnittarfinnut imaluunniit atuartut atuareernerminni sammisaqartinneqartarneritut qaammammoortumik aningaasartuuteqartarnerpat. Tamatuma kingorna aningaasat aningaasartuutitut nikerartunut, soorlu nerisassanut, aliikkutassanut, sunngiffimmi angalanernut il.il. atugassanik sinneqartussaapput. Taarsigassarsititsisartut namminersortut inissiamut taarsigassarsititsinnginnerminni ilaqtariit qaammammoortumik aningaasanik atorsinnaasanik sinneqartoortarnissaat piumasarisarpaat. Aningaasat taakku ilaqtariinnut marlunnik meerartalinnut 14.500 koruuninut aammalu kisermaanut 6.250 koruuninut annertussusilerneqarput.

Pisortat taarsigassarsititsissappata, taarsigassarsiat sumiginnarneqarsinnaasut ikilisinniarlugit tunngavissanik taakkununga assingusunik tunngaveqartariaqarput.

Innuttaasut ilanngussami takussutissiami 3-4-mi allassimasut, inissiamik nammineerluni pisinnaassagunik isertitavii naliliiffiniarlugit ilaqtariit pingasunut agguarneqarnerat, aningaasanut atorsinnaasanut piumasaqaatit aammalu akileraareernermi isertitanut piumasaqaatit takussutissiorneqarput. Tunngavissat sukumiinerusut nassuiaatini allassimapput:

Ilanngussami takussutissiaq 11. Ilaqtariit

Inissiani nammineerluni pigisani ilaqtariit	Inissiap angissusi a	Illoqarfinni ineriartorfiun nginnerusuni	Illoqarfinni ineriartorfiun nginnerusuni	Biilinit taarsiga ssarsiat
--	----------------------------	--	--	----------------------------------

	(m ²)	inissiamut taarsigassarsiat (kr.)	inissiamut taarsigassarsiat (kr.)	(kr.)
Ilaqtariit 1: Kisermaat inissiami nammineerluni pigisami najugallit	65	1.040.000	1.300.000	-
Ilaqtariit 2: Ilaqtariit marlunnik meerartallit, biilillit, inissiami nammineerluni pigisami najugallit	110	1.760.000	2.200.000	200.000
Ilaqtariit 3: Ilaqtariit ataatsimik meerartallit, biilillit, inissiami nammineerluni pigisami najugallit	85	1.360.000	1.700.000	200.000

Nassuiaat: Illoqarfinni ineriartorfiusuni (Nuuk, Sisimiut, Ilulissat) nutaamik sananermi inini quleriinni m²-mut 20.000 koruunik akeqarpoq, aammalu illoqarfiit sinnerini inini quleriinni m²-mut 16.000 koruunik akeqarluni (Cowi-p nalunaarusiaa naapertorlugu).

Ilangussami takussutissiaq 12. Inissiamik pisinermi missingersuutit, aningaasat atorsinnaasat aamma akileraareernermi isertitassatut piumasarineqartut

Ilaqtariit inissiani nammineerluni pigisani najugaqartut aningaasat atorsinnaasassa (qaammammut koruunit)	Illoqarfinni ineriartorfiumnginnerusuni ilaqtariit		
	Ilaqtariit 1	Ilaqtariit 2	Ilaqtariit 3
Inissiaq			
Qaammammut inissiamut taarsigassarsianut akiliutit ilanngaaseriikkat (6,5 %)	-4.988	-8.441	-6.522
Atuineq (innaallagialaq, imeq kiassarnerlu aserfallatsaaliuinerlu)	-1.500	-4.000	-3.500
Biilit			
Qaammammut biilnut taarsigassarsianut akiliutit ilanngaaseriikkat (12,5 %)	-	-2.419	-2.419
Biilnut aningaasartuutit allat (qamutitut mootorilinnut akitsuutit, sillimmasiissutit, benziina il.il.)	-	-2.318	-2.318
Aningaasartuutit aalajangersimasut allat			
Angallanneqarneq, ilaasortaanermut akiliutit il.il.	-500	-1.000	-1.000
Meeqqat paarineqarnerat (meeqquarivik aamma SFO)	-	-2.952	-1.307
Ilaqtariinnut sillimmasiissutit, oqarasuaat, internetti il.il.	-1.062	-2.369	-2.369
Aningaasartuutit aalajangersimasut katillugit	-8.050	-23.499	-19.435
Aningaasartuutit aalajangersimasut akilerneqareernerini aningaasat atorsinnaasat amerlassusiinut taarsigassarsititsisarfiit piumasaqaataat	6.250	14.500	13.500
Ilaqtariit inissiamut taarsigassarsiniarpata akileraareernermi isertitassatut piumasaqaatit	14.300	37.999	32.935

Nassuiaat: Inissianik nammineerluni pigisanik aningaasalersuinermi Realkredit 80 %-inik (5,6%) aamma aningaaserivik 20%-inik (10%), ukiuni 30-ni taarsersugassanik, biilnut ukiuni qulini taarsersugassanik taarsigassarsititsisarput. Taarsigassarsiat tamarmik erniaqartinneqarput akilersugassaallutillu, akiliutillu

akileraareernermi akilersinneqartarput. Erniarititaasut tassaapput ukiumut akileraanginnermi aningaasartuutit procentinngorlugit (ÅOP).

Aningaasartuutit aalajangersimasut allat missiliugaallutik naliligaapput. Kalaallit Nunaanni meeqqanut paaqqinninnermut kommunini najugaqarfigineqartuni assigiinngitsuni akit atuuttut atorineqarput.

Takuneqarsinnaasutut ilaqutariit meerartallit kisermaanut sanilliullutik amerlanerusunik aningaasartuuteqartarput, taakku atuisarnerat assigiinngimmata. Ilaqutariit inissianik imminnut pilersussappata, akileraareernermi isertitat qaffasinnerunissaat piumasarineqartarpoq. Sanaartornermut meeqqanillu paaqqinninnermut aningaasartuutit assigiinnginnerat aamma illoqarfiit akornanni assigiinngissuteqarnernik nassataqartarpoq.

Taamaattumik periaatsimi aappariit katissimangitsullu ilanngussami takussutissiami 3-4-mi allassimasut, inissiani attartortittakkani najugaqartut kinaassusersineqarnissaat siunnerfigineqarpoq, tamatumunngalu tulliullugu taakku inissiamik pisisinnaanissamat isertitavii, aammalu ilaqutariittut matuma siuliani taaneqartutut nalinginnaasumik atuinerat assersuunneqarlutik. Aaqqissuusseqqinnermiit sunniutaasut eqqarsaatigalugit inernerusut ilanngussami takussutissiani 5-7-imi aamma ilanngussami takussutissiani 8-10-mi takutinneqarput.

Ilanngussami takussutissiaq 13. 2000-imiit 2011-mut innuttaasut inuussutissarsiorsinnaasutut ukiullit

Kommuni/ Distrikki	Inuit inuussutissarsiorsinna asutut ukiullit amerlassusiisa allannguutaat, 2000- 2011	2000	2005	2010	2011	2011-imi amerlass usii	Allanngu utit %- inngorlug it	2012-imi akileraar utit %-ii
Sermersooq	1.883	13.448	14.43 1	15.03 5	15.33 1	39,4%	14,0%	42
Qeqqata	472	6.231	6.483	6.659	6.703	17,2%	7,6%	43
Qaasuitsup	-120	11.958	11.99 5	11.82 3	11.83 8	30,4%	-1,0%	45
Kujalleq	-300	5.333	5.337	5.127	5.033	12,9%	-5,6%	45
Nuuk	2.064	9.841	10.74 6	11.56 9	11.90 5	30,5%	21,0%	42
Sisimiut	565	3.822	4.133	4.320	4.387	11,2%	14,8%	43
Ilulissat	272	3.109	3.370	3.381	3.381	8,6%	8,7%	45
Qaqortoq	102	2.322	2.344	2.475	2.424	6,2%	4,4%	45
Tasiilaq	57	1.805	1.890	1.865	1.862	4,8%	3,2%	42
Upernavik	38	1.765	1.772	1.807	1.803	4,6%	2,2%	45
Qaanaaq	12	522	530	514	534	1,4%	2,3%	45
Ivittuut	-19	152	154	144	133	0,3%	-12,5%	42
Ittoqqortoormiit	-22	321	353	298	299	0,8%	-6,9%	42

2012-imi marsimi

Aasiaat	-38	2.334	2.251	2.237	2.296	5,9%	-1,6%	45
Kangaatsiaq	-56	866	873	819	810	2,1%	-6,5%	45
Qeqertarsuaq	-76	656	677	601	580	1,5%	-11,6%	45
Qasigiannugit	-91	960	915	885	869	2,2%	-9,5%	45
Maniitsoq	-93	2.409	2.350	2.339	2.316	5,9%	-3,9%	43
Udenfor komm.	-100	282	253	202	182	0,5%	-35,5%	37
Narsaq	-141	1.393	1.408	1.269	1.252	3,2%	-10,1%	45
Uummannaq	-181	1.746	1.607	1.579	1.565	4,0%	-10,4%	45
Paamiut	-197	1.329	1.288	1.159	1.132	2,9%	-14,8%	42
Nanortalik	-261	1.618	1.585	1.383	1.357	3,5%	-16,1%	45
Nuna tamakkerlug u	1.835	37.252	38.49 9	38.84 6	39.08 7	100,0%	4,9%	43

Najoqqutarisaq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

Kommunini aningaasakilliorfiusuni sulisinnaasut (avataaneersullu) kommuninut suliffinni
akileraarnikinneruffiusartunut nuuttartut takussutissiami takutinneqarpoq.

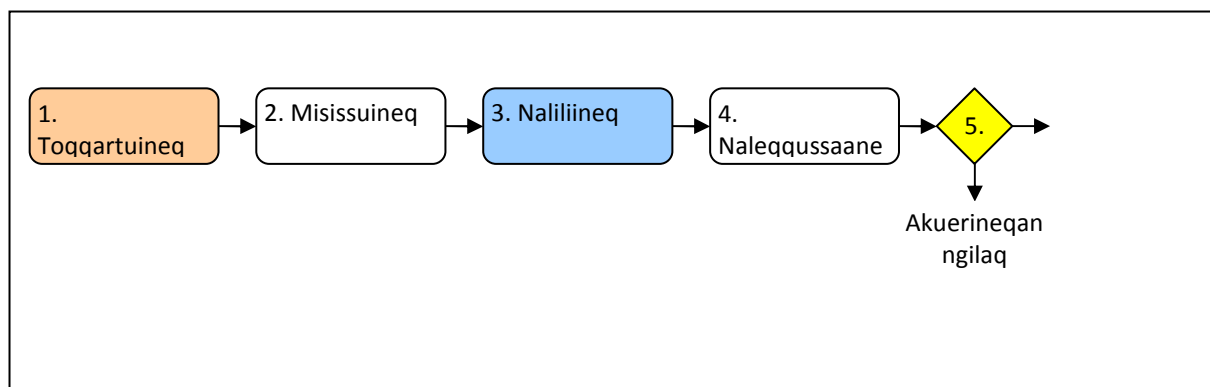
Ilanngussaq D – Iluarsaassinissamut suliat ingerlanissaat

Illuutiniq ataasiakkaaniq toqqartuinermi aalajangiinissamut najoqqutassiaq immikkoortortalersugaq atornerqarpoq. Najoqqutassiaq marlunnik immikkoortortaqrpoq, katillugit pingasunik uniffissanik immikkoortortaqluni. Immikkoortuni uniffissani tamani suliassaq ingerlaqqissanersoq, imaluunniit piumasaaqatunut sukannerulerinneqartunut naammassinniffiusinnaanginnersoq isummerfigineqartassaaq. Pingasut taakku tassaapput: 1) Teknikki taamatullu aningaasaqarneq aallaavigalugit illut iluarsaanneqarnissaat imminut akilersinnaava, 2) Iluarsaassinissamut B-overlagi aningaasaliissutigineqartut (missingersuutit) iluanniippa, aamma 3) A-overlagi aningaasaliissutigineqartut iluanniippa (suliariumannittussarsiuussinerup kingorna).

Piffissaq piareersarfiusoq

Immikkoortumi siullermi – piffissami piareersarfiusumi – ”desktop studie”-mik taaneqartoq, paasissutissat siornatigut suliarineqarsimasut, inuiaqatigiit katitigaanerannik paasissutissat, nuttarneq, inissianik pilersuineq aammalu najukkami pineqartumi pisariaqartitsineq, piffissaligaasumik pilersaarutaasumillu aserfallatsaaliuinissamut pilersaarutit (PPV), aammalu allaffissornermut teknikkimullu tunngasut tunngavigalugit illut toqqartorneqassapput. Tamatuma kingorna illut misissorneqassapput, tassanilu nalunaarsuisoqassaaq aalajangersimasunillu naliliisoqassalluni, tassanilu paasissutissanik desktop studiemi pissarsiarineqarsimasunik uppernarsaanissaq pineqaannarpoq.

Naliliinermut najoqqutassat tunngavigalugit iluarsaassinissat naleqqussarneqassapput, tassanilu aalajangigassani katillugit pingasuusuni siulleq pissaaq. Illut taakku teknikki aningaasaqarnerlu aallaavigalugit iluarsaanneqarnissaat imminut akilersinnaanerpa.

1. Toqqartuineq

- 1.1. Inissiat qorsuit tungujortullu sukumiinerusumik naliliiffigisassanngorlugit toqqartorneqassapput.
- 1.2. Inissiat aningaasanut inatsimmi aningaasat, politikikkut kissaatit aammalu ineqarnermut suliassaqarfimmi ineriartortitsinissamut periusissaasinnaasut allat tunngavigalugit toqqartorneqassapput.

- 1.3. Inissiat ilaatigut pissusiviusut pillugit nalunaarusiani innuttaasut ineriartornerannut, inissianik pisariaqartitsinermut aningaasaqarnermullu tunngavissanut paasissutissat nutartikkat tunngavigalugit toqqartorneqassapput.
  - 1.4. Inissianik misissuinerup kingorna inissiat iluarsaanneqartariaqanngitsut naliliisoqassappat, suliassat kinguaattuunnginnissaat anguniarlugu aningaasanut sinaakkusiussanut naleqqiullugu inissiat 50%-it missaannit amerlanerusut toqqartorneqassapput,
2. Misissuineq
    - 2.1. Inissiat toqqartorneqartut misissorneqassapput.
    - 2.2. Misissuinerit qanoq issutsimut nalunaarutit digitaliusut assigiissaakkat atorlugit nalunaarusiorneqassapput, taamaalillunilu inernerit assigiaartut imminnullu assersuunneqarsinnaasut, assit atorlugit uppersaatitaqartut qulakkeerneqassapput.
    - 2.3. Inissiat toqqarneqartut amerlanerusut misissorneqassapput.
    - 2.4. Inissiani tamani qanoq issutsimik nalunaarusiortoqassaaq, suliassat allattorneqassapput akinullu missingersuusiortoqassalluni.
3. Naliliineq
    - 3.1. Inissiat tamarmik immikkut naliliiffigineqassapput.
    - 3.2. Naliliineq immersugassaq assigiissaagaasoq, naliliisarnermi aalajangersimasunik tunngavissalik atorlugu ingerlanneqassaaq.
    - 3.3. Tunngavissat ilaatigut attaveqarnermut, sanaartornermut teknikkikkut ajornartorsiutinut, avatangiisinut, ingerlatsinermi aningaasaqarnermut inissianillu piumasaqarnermut tunngasut naliliinermit ilanngunneqassapput.
4. Naleqqussaaneq
    - 4.1. Iluarsaassinermi suliassat naliliinerit tunngavigalugit naleqqussarneqassapput.
    - 4.2. Inissiat ajortorujussuusimappata, immikkoortumut nutaamut (Sungaartut/Aappaluttut) nuunneqassapput peerneqassallutillu.
    - 4.3. Iluarsaassinissami suliassani inissiat amerlassusii aningaasaqarnermut sinaakkusiussanut naleqqussarneqassapput.
5. Iluarsaassinissamut suliassanik akinut missingersuusiorallakkanik akuersisarneq
    - 5.1. Najukkami iluarsaassinissamut suliassat akinut missingersuusiorfiusut ataasiakkaarlutik akuerineqartassapput.

Iluarsaassinissamut suliassat akuerisat misissoqqissaagaassaapput, taamaalilluni illuutit ilusiligaaneri, inissiat inissititerneru inillu aggorneri ullutsinni pitsaassutsinut qaffatsinneqarsinnaapput, aammalu silaannaq avatangiisillu, aserfallatsaaliuineq, ingerlatsineq ilorrisimaarnarnerlu, kiisalu minnerunngitsumik - aningaasaqarneq, aningaasartuutissat annerpaamik nutaamik sanaartornermut akiusut 75%-iinik amerlassuseqartussaammata – eqqarsaatigalugit inissiat nutaat pitsaassusiannut tamakkiisumik naapertuuttunngortinneqassallutik. Aningaasartuutissat amerlaneruppata suliassaq suliarineqassanngilaq.

Piffissaq suliaqarfiusoq

Illuutit immikkoortumi uniffimmi siullermi aniguisimasut pilersaaruserneq aalajangersimasoq, illuummut pulaaqinnermi piiagassanik misissuinerneq tunngaveqartoq malillugu aallartinneqarsinnaalissapput. Tassalu suliassap suut suliarineqarnissaannut paasissutissanik attuumassuteqartunik tamanik imaqaarnissaa pingaaruteqarpoq. Pilersaarusernerup naammassinerani suliassamut aningaasaqarnermut B-overlagi (missingersuutit) piareerneqassaaaq.

Immikkoortuni uniffinni pingasuusuni aappaat tikipparput. B-overlagimi aningaasaqarneq aningaasaliissutit iluanniissasoq takutinneqarpat suliassaq suliarineqassaaaq. Taamaangippat pitsannguisinnaaneq siunertaralugu suliassaq unitsinneqassaaaq. Nutaamik sanaartornermut akiusoq inissiat 2009-miit 2029-mut aserfallatsaaliorneqarnissamut pisariaqartitsinerat tunngavigalugu, m²-mut koruuninut uuttorlugu immikkoortunut sisamanut aggorneqarnerat atornerarpoq.

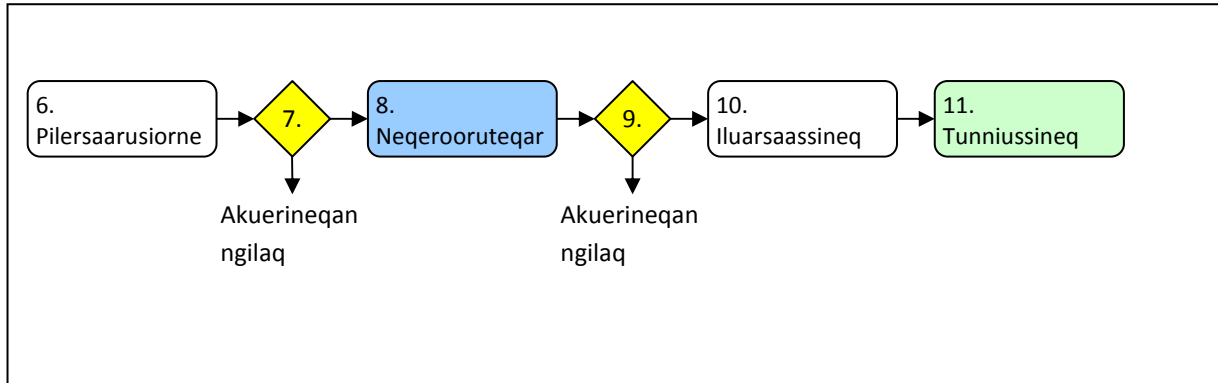
Aserfallatsaaliuinissamut pisariaqartitsineq imatut nalunaarsorneqarpoq:

Appassissoq	nutaamik sanaartornermi akiusup < 25 %-ia
Akunnattoq	nutaamik sanaartornermi akiusup 25 - 50 %-ia
Annertoq	nutaamik sanaartornermi akiusup 50 - 75 %-ia
Annertoorsuaq	nutaamik sanaartornermi akiusup > 75 %-ia

B-overlagi malillugu suliassaq "akunnattoq"-mi imaluunniit "appassissoq"-mi inissisimappat, suliassaq ingerlaannartumik neqerooruteqarfigitinneqassaaaq. Suliassaq immikkoortumi "annertoq"-mi inissisimappat, sipaaruteqarnissaaq aammalu "akunnattoq"-mut qaffatsitsinissaaq eqqarsaatigalugu suliassaq eqqarsaatigineqaaqqissaaaq. Suliassaq "annertoorsuaq"-mi inissisimaguni suliarineqassanngilaq.

Neqerooruteqartitsinerup naammassinerani immikkoortut uniffissat pingajuat kingullerlu tikiinneqassaaaq. Maannakkut suut tamarmik aningaasaqarnermut apeqqummiilersimassapput, tassanilu aningaasartuutissat A-overlagimi naatsorsorneqartut tamarmiusut aningaasaliissutit iluanniissinnaanersut iluanniissinnaanginersulluunniit paasineqarsinnaalissaaaq. Tassalu suliariumannittussarsiuussinerup

naammassinerani iluarsaassinisaaq ingerlanneqassanersoq imaluunniit suliassaq taamaatiinnarneqassanersoq aalajangerneqarsinnaalissaaq. Aalajangiinissamut najoqqutassiami immikkoortortalersukkami suliassaq unitsinneqarani suliariumannittussarsiuussinissamut angussimassappat, tamanna qaqutigoortuusussaavoq.

6. Pilersaarusionerq

- 6.1. Inissiat pilersaarutinut ilaasut ersinngitsunik ajoquteqarnersut (paaalluni misissuineq) aammalu avatangiisit pillugit ajornartorsiuteqarfionersut paasinarlugu suliassanut immikkut ittumik ilisimasalinnit misissorneqassapput.
- 6.2. Ajoquteqartoqartoq paasineqarpat, inissiaq iluarsaanneqarnissamut piukkunnarnersoq naliliisoqaqqissaaq.
- 6.3. Inissiat ussissusiat misissorneqassaaq, aammalu pisariaqartitsineq malillugu assit atorlugit uppernarsaasiisoqassalluni.
- 6.4. Misissuinerit tunngavigalugit inissiani ataasiakkaani tamani suliassat allattorsimaffiat iluarsisaaq suliareneqassaaq.
- 6.5. Attartortut ilisimatinneqarnissaannut immaqalu inisseqqinneqarnissaannut pilersaarusiortoqassaaq.
- 6.6. Najukkanut pilersaarutinut tunngatillugu kommuni peqataatinneqassaaq.
- 6.7. Najukkani iluarsaassinissamut suliassanut tamanut suliassanut najoqqutassianik suliartoqassaaq.

7. Suliassanut najoqqutassanik akuersineq

- 7.1. Najukkani iluarsagassat suliareneqarnissaannut najoqqutassiat ataasiakkaarlutik naliliiffiqineqassapput akuerineqassallutillu.

8. Neqerooruteqartitsineq

- 8.1. Suliassat aalajangersimasut najukkanilu pissutsit apeqqutaatillugit neqerooruteqartitseriasissaq toqqarneqassaaq.
  - 8.2. Najukkani iluarsaassinissamut pilersaarutit tamarmik immikkut neqerooruteqartitsinissamut najoqqutassiuunneqassapput.
9. Iluarsaassinissamut pilersaarutit inaarutaasut akuerineqarnerat
- 9.1. Iluarsaassinissamut pilersaarutit inaarutaasut ataasiakkaarlutik naliliiffiqineqassapput akuerineqassallutillu.
10. Iluarsaassineq
- 10.1. Neqerooruteqartoq(-tut) ajugaasoq/ajugaasut isumaqatigiissusiorfigineqassaaq (-ssapput).
  - 10.2. Attartortut inisseqqinneqassappata tamanna aallartinneqassaaq.
  - 10.3. Suliassat tunngaviumik ukiumi aningaasanut inatsimmi aningaasaliiffiusumi tamarmik aallartinneqarsinnaanissaat naatsorsuutigineqarpoq.
  - 10.4. Suliassat ingerlaavartumik naammassineqartassapput, taakkulu annertussusiat apeqqutaatillugu iluarsagassat nalinginnaasumik ukiumi aningaasaliiffiusumi tullermi naammassineqartarput.
11. Tunniussineq
- 11.1. Tunniussinermi aningaasaqarnermut tamarmiusumut najoqqutassiaq tunngavigalugu inissiat/illuutit ataasiakkaat tamarmik ingerlatsinermut missingersuusiorneqassapput.
  - 11.2. Suliassat naammassinerini attartornermut akiliutinik aalajangersaanermut ingerlatsinermut missingersuut tunngavissatut atorineqassaaq, taamaalillunilu inissiat iluarsaanneqarsimasut imminnut aningaasalersinnaanissaat qulakkeerneqassalluni.

ILANNGUSSAQ E – Isaterinermik suliassat ingerlanissaat

Iluarsaassinermi suliassat assigalugit, isaterinermi suliassani aamma aalajangiinissamut najoqqutassiaq immikkoortunut aggorneqartoq atorneqassaaq. Iluarsaassinissamut, napatitsiinnarluni ullutsinnut naleqquttunngortitsiviusumut sanilliullugu isaterinermi pioreersut piiarneqartussaapput. Pisut ilaanni isatikkamut taartissamik nutaamik sanasoqassaaq, kisiannili pisuni allani nutaamik sanasoqassanngilaq.

Piffissaq piareersarfiusoq

Illuutit ilaasa ima ajortiginerat, allaat iluarsaanneqarsinnaanatik imaluunniit illuutit inoqaratik atorneqaratillu napaannarnerinik paasinninneq tunngavigalugu immikkoortoq taanna atuutsinneqalerpoq. Tassalu paasissutissat siornatigut suliarineqarsimasut, inuiaqatigiit katitigaanerannik paasissutissat, nuttarneq, inissianik pilersuineq aammalu najukkami pineqartumi pisariaqartitsineq, piffissaligaasumik pilersaarutaasumillu aserfallatsaaliuinissamut pilersaarutit (PPV), aammalu allaffissornermut teknikkimullu tunngasut tunngavigalugit illuutit taakku isaterneqartussaanerat ilimagilluinnarneqareersimavoq. Tamatuma kingorna illut misissorneqassapput, tassanilu nalunaarsuisoqassaaq aalajangersimasunillu naliliisoqassalluni, tassanilu paasissutissanik pigineqareersunik uppernarsaanissaq pineqaannarpoq.

Isatigassat suliarineqarneri aamma misissuineri uniffissanik pingasunik ima qarput: 1) Oqartussaasut akuersissutaat peqqusissutaallu, 2) Isaterinissamut akuersissutit, aamma 2) Suliariumannittussarsiuussinerup kingorna A-overslagiliaq.

Immikkoortumi uniffissami siullermi oqartussaasut akuersissutaat peqqusissutaallu pingaaruteqartorujussuupput. Tamatumunnga nunami aqquersuutit ilaapput. Illuummik isaterinissamut akuersissummik pisariaqartinneqartumik pissarsisoqarpat, suliassami pilersaarusionerq ingerlaqqiffiqineqassaaq.

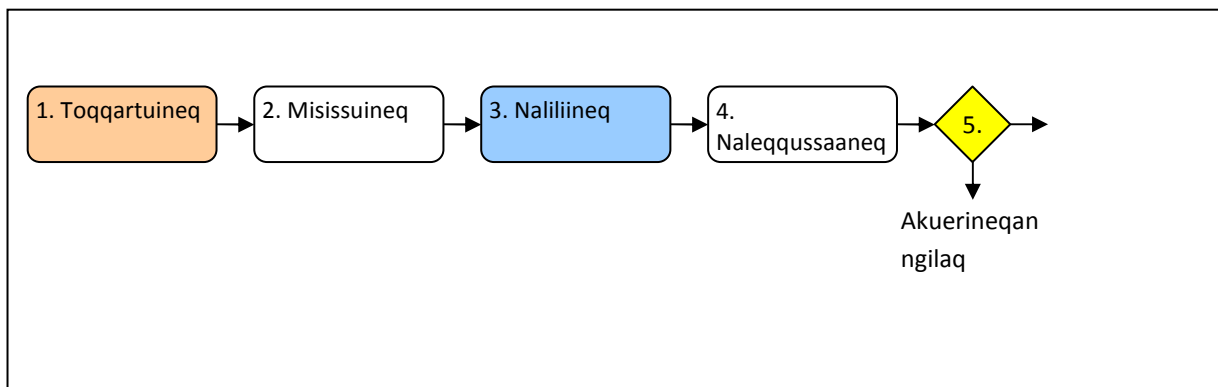
Oqartussaasut ima annertutigisumik peqqusissuteqarsinnaapput, allaat isaterinissamut aningaasaqarneq isasoorsinnaalluni. Nuummi Blok P tamatumunnga assersuutigissallugu pitsaasuvoq. Sanaartukkamit eqqagassat PCB-mik akullit suliarineqarnissaannut iginneqarnissaannullu aqqiissutissamik "oqinnerusumik" nassaartoqarsinnaappat, suliassaq 26 mio. koruunit atorlugit naammassineqarsinnaassaaq, kiisalu aqqiissutissaq "sukannererusoq" atorneqarpat 70 mio. koruunit tikillugit pisariaqartinneqassallutik.

Pilersaarusionerup naammassinerani immikkoortoq uniffissaq tulleq tikiinneqassaaq. Tassani aamma apeqqut annertoq tassaavoq, illuutip piiarneqarnissaanut akuersissutinik pisariaqartinneqartunik

angusaqartoqarsinnaanersoq. Taamaattoqarsimappat suliassaq neqeroortitsivigineqarnissamut ingerlaqqissaaq. Oqartussaasunit akuersissutit pisariaqartinneqartut angunngitsoorneqarnerisa saniatigut aningaasaqarneq pingaaruteqartuartaussaavoq. Nammattariaqarpallaartunik peqqusissuteqartoqarpat, ajornerpaamik pisoqartillugu isaterinissaq pinngitsoorsinnaavoq illullu inoqaratik napaannarsinnaallutik.

Maannakkorpiaq assersuutigalugu Qaqortumi, Narsami, Paamiuni, Maniitsumi, Kangaamiuni, Nuummi aamma Qeqertarsuarni inissiarsuarnik inoqanngitsunik atorineqanngitsunillu peqarpoq.

Suliariumannittussarsiuussinermi isaterinissaq aningaasaliissutaasut iluanni pisinnaanersoq aalajangerneqassaaq. Isaterinerpiani atortut sanaartornermut atorineqarsimasut, aammalu avatangiisinut ulorianaateqarnertik pissutigalugu kingusinnerusukkut inerteqqutaalersimasut pissutigalugit annertuumik nalornisoqartarpoq.

1. Toqqartuineq

- 1.1. Illut aalajangersimasunik amerlassusillit, inissiatut sungaartutut aappaluttutullu nalunaarsorsimasut sukumiinerusumik misissugassanngorlugit toqqartorneqassapput.
- 1.2. Aningaasanut inatsimmi aningaasat, politikikkut kissaatit aammalu ineqarnermik ineriartortitsinermi periusissaasinnaasut allat tunngavigalugit illunik toqqartuisoqassaaq.
- 1.3. Ilaatigut pissusiviusut pillugit nalunaarusiani paasissutissat nutartikkat tunngavigalugit inissianik toqqartuisoqassaaq.

2. Misissuineq

- 2.1. Illut toqqartorneqartut sukumiisumik misissorneqassapput.
- 2.2. Najoqqutassiaq assigiissaagaq tunngavigalugu misissuineq sulianut immikkut ittumik ilisimasalimmit ingerlanneqassaaq.

- 2.3. Avatangiisinut ajornartorsiortitsisinnaasut (PCB, Asbest) misissorneqassapput.
- 2.4. Illup toqqavia, tassungalu ilanngullugu misiligutaasinnaasut misissorneqassapput naliliiffigineqassallutillu.
- 2.5. Illumi atoqqitassaasinnaasunut periarfissat naliliiffigineqassapput.
- 2.6. Nalunaarusiamik sukumiisumik, misissuinerup inernerinik, inassuteqaatinik akinullu missingersuutitik nassuiaateqarfiusumik suliaqartoqassaaq.

3. Naliliineq

- 3.1. Illut ataasiakkaarlutik naliliiffigineqassapput.
- 3.2. Naliliineq immersugassaq assigiissaagaq, naliliinermut tunngavissanik aalajangersimasunik imalik atorlugu ingerlanneqassaaq.
- 3.3. Naliliinermi ilaatigut avatangiisit (PCB, asbest), nunaminertap suerunneqarnissaanut pisariaqartitsineq, pilersuinermi aqqusersuutit attaveqaatillu allat ilaatinneqassapput.

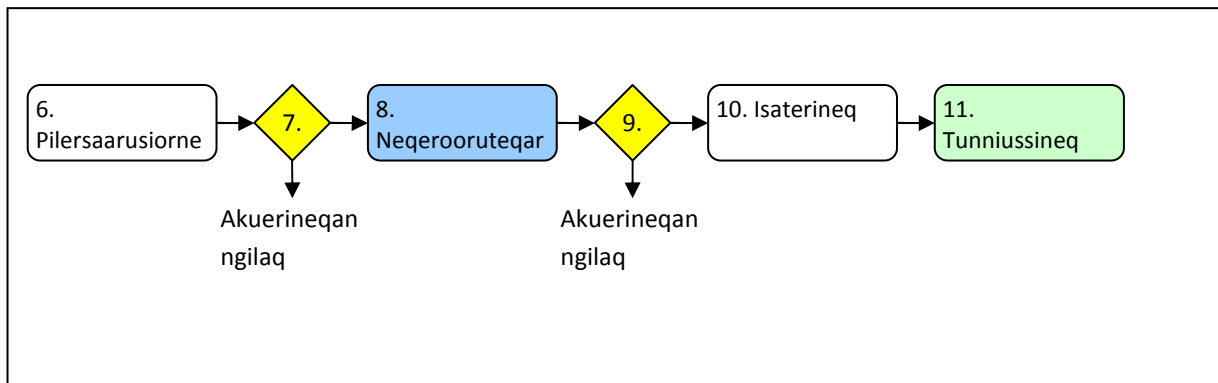
4. Naleqqussaaneq

- 4.1. Misissuinerit tunngavigalugit isaterinissamut pilersaarut naleqqussarneqassaaq.
- 4.2. Illut akisoorujussuusimasinnaasut, nunaminertamik pisariaqartitsiviunngitsut kinguartinneqassapput, pilersaarutinillu peerneqassallutik.
- 4.3. Isaterinissamut suliaasani illut amerlassusii aningaasaqarnermut sinaakkutissanut naleqqussarneqassapput.

5. Isaterinermi suliaasanik, akinut missingersuusuaagallartunik imalinnik akuersineq

- 5.1. Najukkani isaterinermi suliaasat, akinut missingersuusuaagallartunik imallit ataasiakkaarlutik akuerineqartassapput.

Piffissaq suliaqarfiusoq

6. Pilersaarusioneq

- 6.1. Isaterinermi suliassat sukumiisumik pilersaarusioneqassapput.
- 6.2. Avatangiisinut ajornartorsiortitsisut (PCB, asbest) suliarineqarnissaat sulianut immikkut ittumik ilisimasallit suleqatigalugit pilersaarusioneqassapput.
- 6.3. Toqqavimmik aamma/imaluunniit sanaartukkat ilaannik atoqqiisoqarsinnaappat pilersaarusiortoqassaaq.
- 6.4. Najukkani pilersaarutitut nunaminertallu atorunnaakkat atorneqarnissaannut tunngatillugu kommuni akuutinneqassaaq.
- 6.5. Najukkani isaterinissat tamarmik immikkut suliassanut najoqqutassanik suliaqarfigineqassapput.

7. Suliassanut najoqqutassat akuerineqarnerat

- 7.1. Najukkani isaterinermi suliassat suliarineqarnissaannut najoqqutassiat ataasiakkaarlugit naliliiffigineqassapput akuerineqassallutillu.

8. Neqerooruteqartitsineq

- 8.1. Suliassat aalajangersimasut najukkanilu pissutsit apeqquataatillugit neqerooruteqarnissamut najoqqutassat suliarineqassapput.
- 8.2. Najukkani isaterinissat tamarmik immikkut suliassanut najoqqutassanik suliaqarfigineqassapput.

9. Isaterinermi suliassat inaarutaasut akuerineqarnerat

- 9.1. Isaterinermi suliassat inaarutaasut ataasiakkaarlugit naliliiffigineqassapput akuerineqassallutillu

10. Isaterineq

- 10.1. Neqerooruteqartoq(-tut) ajugaasoq/ajugaasut isumaqatigiissusiorfigineqassaaq (-ssapput).
- 10.2. Suliassat tunngaviusumik ukiumi aningaasanut inatsimmi aningaasaliiffiusumi tamarmik aallartinneqarsinnaanissaat naatsorsuutigineqarpoq
- 10.3. Suliassat annertussusaat apeqquataatillugu ingerlaavartumik naammassineqartassapput.

11. Tunniussineq

- 11.1. Tunniussinermi atortut avatangiisinut artorsartitsisinnaasut eqqortumik suliarineqarsimanerinut uppersaasat suliarineqassaaq.